

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ТАРАСЮК АНАСТАСІЯ РОМАНІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри обліку,
аналізу і аудиту
д-р екон. наук, професор
_____ Є. Є. Іонін
« ____ » _____ 2025р.

**ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 071 Облік і оподаткування
ОП «Облік і оподаткування»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Л.Л. Гевлич, доцент кафедри
обліку, аналізу і аудиту,
канд. екон. наук, доцент

(підпис)

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали / за шкалою ЕКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2025

АНОТАЦІЯ

Тарасюк А. Р. Фінансова звітність як засіб формування інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства. Спеціальність 071 Облік і оподаткування. Освітня програма «Облік і оподаткування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2025.

У роботі узагальнено теоретичні засади, методичні підходи та практичні аспекти формування фінансової звітності вітчизняного сільськогосподарського підприємства та її використання в якості інструмента оцінки інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про взаємозв'язок фінансової звітності та інвестиційної привабливості підприємства, уточненні підходів до інтерпретації її інформаційного потенціалу. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розроблених рекомендацій для підвищення прозорості фінансової звітності, удосконалення облікової політики, оптимізації структури капіталу та посилення інвестиційної привабливості аграрних підприємств, зокрема, у практиці ТОВ «Агрофірма «Корвет».

У роботі обґрунтовані ключові напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємства, що включають удосконалення системи внутрішнього контролю, підвищення прозорості фінансової інформації, оптимізацію структури капіталу та покращення показників господарської діяльності. Запропоновані практичні рекомендації щодо покращення якості фінансової звітності та зміцнення фінансової стійкості підприємства з метою активізації інвестиційної діяльності.

Ключові слова: фінансова звітність, інвестиційна привабливість, аграрне підприємство, фінансовий аналіз.

86 с., 24 табл., 11 рис., 3 дод., 73 джерел.

ANNOTATION

Tarasiuk A. Financial Reporting as a Tool for Forming the Investment Attractiveness of an Agricultural Enterprise. Specialty 071 Accounting and Taxation. Educational Program «Accounting and Taxation». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2025.

The thesis summarizes the theoretical foundations, methodological approaches and practical aspects of the formation of financial reporting of a domestic agricultural enterprise and its use as a tool for assessing the investment attractiveness of a business entity.

The theoretical significance of the study lies in deepening scientific ideas about the relationship between financial reporting and the investment attractiveness of an enterprise, clarifying approaches to interpreting its information potential. The practical significance of the results obtained lies in the possibility of using the developed recommendations to increase the transparency of financial reporting, improve accounting policies, optimize the capital structure and enhance the investment attractiveness of agricultural enterprises, in particular, in the practice of LLC "Agrofirma "Korvet".

The paper substantiates the key areas of increasing the investment attractiveness of the enterprise, which include improving the internal control system, increasing the transparency of financial information, optimizing the capital structure and improving economic activity indicators. Practical recommendations are proposed to improve the quality of financial reporting and strengthen the financial stability of the enterprise in order to activate investment activities.

Keywords: financial reporting, investment attractiveness, agricultural enterprise, financial analysis.

86 p., 24 tabl., 11 fig., 3 applications, bibliography: 73 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	9
1.1. Нормативно-правові вимоги до фінансової звітності вітчизняних аграрних підприємств	9
1.2. Інвестиційна привабливість підприємства: сутність, критерії оцінки та роль фінансової звітності	19
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	27
2.1. Вплив облікової політики підприємства на показники фінансової звітності	27
2.2. Формування показників звітності щодо біологічних активів та сільськогосподарської продукції.....	39
2.3. Формування фінансових результатів агропідприємства у звітності	46
2.4. Використання цифрових технологій у процесі підготовки фінансової звітності	55
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	59
3.1. Аудит фінансової звітності як механізм забезпечення достовірності інформації для інвесторів	59
3.2. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства на основі фінансових показників.....	71
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ.....	96

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні умови функціонування сільськогосподарських підприємств характеризуються високим рівнем економічної нестабільності, зростанням конкуренції та впливом воєнних ризиків. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема залучення інвестиційних ресурсів, що забезпечують стабільний розвиток підприємства та його конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках. Важливою передумовою успішного інвестування є якісна, достовірна та прозора фінансова звітність, яка є основним інформаційним джерелом для оцінки фінансового стану, ефективності діяльності та потенціалу зростання аграрного підприємства. Саме фінансова звітність формує основу прийняття рішень інвесторами, кредиторами та іншими зацікавленими користувачами, визначаючи рівень довіри до суб'єкта господарювання. Тому дослідження фінансової звітності як інструменту формування інвестиційної привабливості є надзвичайно важливим у контексті економічної відбудови та залучення капіталу в аграрний сектор.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі ролі фінансової звітності у формуванні інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства, а також у розробці рекомендацій щодо підвищення якості фінансової інформації та покращення інвестиційного потенціалу підприємства.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- дослідити нормативно-правові засади формування фінансової звітності аграрних підприємств;
- розкрити сутність та критерії оцінки інвестиційної привабливості підприємства;
- проаналізувати вплив облікової політики на показники фінансової звітності;

- дослідити особливості формування звітності щодо біологічних активів та сільськогосподарської продукції;
- оцінити формування фінансових результатів вітчизняного аграрного підприємства у звітності;
- узагальнити поточний стан використання цифрових технологій у процесі підготовки фінансової звітності;
- визначити роль аудиту у підтвердженні достовірності фінансової інформації;
- здійснити оцінку інвестиційної привабливості реального суб'єкта господарювання на основі системи фінансових показників;
- сформулювати практичні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості аграрного підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти застосування фінансової звітності для оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства. **Об'єкт дослідження** – господарська діяльність та фінансова звітність Товариства з обмеженою відповідальністю «Агрофірма «Корвет».

Для досягнення поставленої мети у роботі застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних **методів** дослідження, зокрема: метод теоретичного узагальнення та систематизації, нормативно-правовий, порівняльний аналіз, методи економічного та фінансового аналізу (горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний), методи експертного оцінювання, структурно-функціонального аналізу, графічний метод, елементи прогнозування та економічного моделювання. **Інформаційну основу** дослідження становили нормативно-правові акти України, НП(С)БО, МСФЗ, фінансова звітність ТОВ «Агрофірма «Корвет», результати наукової дискусії вітчизняних та закордонних дослідників.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні наукового підходу до використання фінансової звітності як основи оцінювання інвестиційної привабливості аграрних підприємств, а також у комплексному

обґрунтуванні взаємозв'язку між обліковою політикою, якістю звітності та інвестиційними рішеннями. Зокрема:

1. Узагальнено нормативно-правові вимоги до фінансової звітності аграрних підприємств, уточнено сутність та структуру інвестиційної привабливості підприємства, визначено ключові критерії її оцінювання.

2. Розроблено концептуальний підхід до визначення фінансових результатів агропідприємств, який враховує сезонність виробництва, ризики природно-кліматичних змін і циклічність доходів.

3. Узагальнено теоретичні засади використання цифрових технологій у підготовці фінансової звітності, обґрунтовано переваги впровадження автоматизованих систем обліку, хмарних рішень і аналітичних платформ у забезпеченні прозорості та швидкодії інформаційних процесів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні прикладних рекомендацій щодо підвищення прозорості фінансової звітності, удосконалення облікових процесів та зміцнення інвестиційної привабливості аграрних підприємств. Зокрема:

1. Розроблено практичні рекомендації щодо формування показників звітності про біологічні активи та сільськогосподарську продукцію, включаючи алгоритм вибору між оцінкою за справедливою вартістю та первісною вартістю залежно від ринкових умов, рівня ризику та інформаційної доступності.

2. Розроблено методику оцінки інвестиційної привабливості аграрного підприємства на основі фінансових показників, що включає систему коефіцієнтів ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності та інтегральний індекс інвестиційної привабливості.

3. Підготовлено практичні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємства, які передбачають зміцнення фінансової стійкості, оптимізацію структури капіталу, підвищення ефективності використання активів та розширення інформаційної відкритості для потенційних інвесторів.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про взаємозв'язок фінансової звітності та інвестиційної привабливості підприємства, уточненні підходів до інтерпретації її інформаційного потенціалу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розроблених рекомендацій для підвищення прозорості фінансової звітності, удосконалення облікової політики, оптимізації структури капіталу та посилення інвестиційної привабливості аграрних підприємств, зокрема, у практиці ТОВ «Агрофірма «Корвет».

Апробація результатів дослідження полягала в написанні:

- тез «Напрями вдосконалення фінансової звітності сільськогосподарського підприємства», XXV Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» (02.04.2025 р., м. Вінниця);

- тез «Використання цифрових технологій у процесі підготовки фінансової звітності» XXV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (27.11.2025 р., м. Вінниця).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 73 найменувань та 3 додатків. Основний зміст роботи викладено на 86 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

1.1. Нормативно-правові вимоги до фінансової звітності вітчизняних аграрних підприємств

Аграрний сектор відіграє важливу роль в економіці України, формуючи близько 10% ВВП і забезпечуючи продовольчу безпеку. За даними Державної служби статистики України частка продукції сільського господарства у структурі експорту України становить понад 58%. Так, до п'ятірки тих категорій, яких експортовано найбільше, увійшли: кукурудза — 514 млн дол./2,4 млн тонн; соняшникова олія — 503 млн дол./441 тис. тонн; пшениця — 254 млн дол./1,1 млн тонн; соєві боби — 150 млн дол./370 тис. тонн; м'ясо птиці — 95 млн дол./41 тис. тонн. Порівняно з березнем 2024 року спостерігається зростання вартості експорту на 87 млн дол. (+4%) [72].

Україна має розвинений продовольчий комплекс, який спроможний не лише повною мірою забезпечити населення країни харчовими продуктами, а й формувати активну позицію країни на міжнародних ринках низки ключових агропродовольчих товарів. Завдяки традиційно потужному продовольчому експорту Україна є одним з гарантів продовольчої безпеки у світі. До повномасштабної війни за обсягами експорту Україна входила до п'ятірки найбільших експортерів зернових у світі, експортували $\frac{3}{4}$ від того, що виробляли, внутрішнє споживання зернових становило лише 20–25 %. Україна постачала 10% світового експорту пшениці, понад 14 % кукурудзи і понад 47 % соняшникової олії. Наразі завдяки допомозі партнерів Україна залишається ключовим постачальником на світових ринках зерна та соняшникової олії, з часткою понад 10 % міжнародної торгівлі. 2023 р. експортовано 16,1 млн т пшениці до 65 країн, 26,2 млн т кукурудзи до 80 країн і 5,7 млн т соняшникової олії до 130 країн світу. За оцінками Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй, через війну сільські домогосподарства в Україні зазнали близько 2,25 млрд дол. США збитків. З них близько 1,26 млрд дол. США

збитків завдано в галузі рослинництва та 0,98 млрд дол. США – тваринництва. В Україні 25 % сільськогосподарських домогосподарств зупинили або зменшили обсяги виробництва продукції через війну, у прифронтових областях – 38 % [1].

Сільгосппідприємства України наразі стикаються з низкою викликів і проблем, які здебільшого пов'язані з організаційно-технологічними особливостями галузі (див. табл. 1.1) [70].

Таблиця 1.1 – Виклики та проблеми сільгосппідприємств України

Напрямок	Основні проблеми та виклики
Сезонність виробництва	Нерівномірність виробничого циклу протягом року (посівна, збиральна) впливає на фінансові результати в різні періоди та потребує коригування під час аналізу звітності
Недоліки обліку та контролю біологічних активів	Складність оцінки справедливої вартості незавершеного виробництва (посіви, молодняк тварин) не дає повною мірою оцінити прибуток і фінансові витрати
Завищення собівартості продукції	Можливе включення особистих витрат власників або витрат, не пов'язаних із виробництвом
Слабкий внутрішній контроль	Недостатньо чіткий розподіл повноважень, відсутність систематичного звірення даних бухгалтерії та управлінської звітності

Фінансова звітність є важливим інструментом управління підприємством, що забезпечує користувачів достовірною та своєчасною інформацією про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому становищі підприємства. При загальній єдності підходу до розкриття інформації в кожному секторі і навіть галузі економіки звітність має свої особливості та характерні риси. Якість та правдивість фінансової інформації агропідприємств має велике значення для залучення інвестицій у галузь, отримання грантів та банківського кредитування, державної підтримки [69].

Загальний обсяг державної підтримки українських аграріїв за 2024 рік склав майже 47 мільярдів гривень, що включає допомогу, пільгове кредитування та інвестиції в інфраструктуру. Ця підтримка, разом із внеском міжнародних партнерів, спрямована на забезпечення сталості агробізнесу та продовольчої безпеки країни в умовах війни. У Державному бюджеті України на 2025 рік було

закладено понад 6 млрд гривень на підтримку аграрної сфери. Кошти передбачались за наступними напрямками:

- 1 млрд. грн. — на розвиток тваринництва й агропереробної галузі. Це кошти, які надійдуть до Держбюджету з проекту «Земельний банк» від аукціонів з оренди державних с/г земель;
- 4 726 млн. грн. — на виплату дотацій на гектар сільгоспвиробникам і на утримання корів, овець та кіз;
- 200 млн. грн. — на відновлення і будівництво меліоративних систем. Ще 5 млн грн — на компенсацію ЄСВ сімейним фермерським господарствам. А також, 80 млн грн — на надання пільгових безвідсоткових кредитів фермерським господарствам;
- 1,37 млрд. — на видачу грантів, зокрема, на сади і теплиці;
- 1 млрд. грн. — на розмінування сільськогосподарських земель [11].

Повномасштабні бойові дії призвели до втрати частини виробничих потужностей, блокування портів, зростання логістичних витрат та різких коливань валютного курсу. В таких умовах фінансова стабільність агропідприємств стала визначальним чинником їхньої здатності виживати та зберігати виробництво. Саме достовірна і своєчасна фінансова звітність дозволяє:

- оцінювати масштаби збитків і обґрунтовувати потребу у державних та міжнародних компенсаційних програмах;
- залучати грантове фінансування та підтримку від міжнародних організацій, які вимагають прозорості у використанні коштів;
- отримувати банківські кредити на пільгових умовах, що є критично важливим для відновлення посівних площ, техніки та інфраструктури;
- забезпечувати довіру іноземних партнерів та покупців української агропродукції, для яких фінансова відкритість є гарантією стабільності постачань [28].

Таким чином, воєнний стан підсилив значення правдивості та повноти звітності агропідприємств. Вона перетворилася не лише на формальну вимогу

законодавства, а й на стратегічний інструмент виживання, відновлення та інтеграції українського агросектору у світову економіку. Фінансова звітність аграрних підприємств в Україні регулюється нормативними документами, представленими у табл. 1.2 [30-33; 41-43; 51-53; 55; 57-60].

Таблиця 1.2 – Нормативне регулювання фінансової звітності вітчизняних аграрних підприємств

Нормативний акт	Що регулює	Значення для аграрних підприємств
1	2	3
Закон Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 р. № 996-XIV	Принципи бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності	Основний документ для організації обліку та звітності на підприємстві
Податковий кодекс України 02.12.2010 р. № 2755-VI	Податкову звітність, облік доходів і витрат	Встановлює правила податкової звітності, взаємопов'язані з фінансовою
Закон Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність від 21.12.2017 р. № 2258-VIII	Обов'язковий аудит для великих підприємств	Забезпечує достовірність звітності для інвесторів
Закон Про електронні документи та електронний документообіг від 22.05.2003 р. № 851-IV	Правовий статус електронної звітності	Дає можливість подавати звітність в електронній формі
Закон Про колективне сільськогосподарське підприємство від 14.02.1992 р. № 2114-XII	Правові основи створення та діяльності колективних сільськогосподарських підприємств, розподіл майна, організація праці	Визначає особливості функціонування колективних форм власності в аграрному секторі, регламентує відносини між учасниками та управління майном
Закон Про сільськогосподарську кооперацію від 21.07.2020 р. № 819-IX	Створення, діяльність і ліквідація сільськогосподарських кооперативів	Сприяє розвитку кооперативного руху, об'єднанню виробників для зниження витрат, покращення збуту продукції.
Закон Про фермерське господарство від 19.06.2003 р. № 973-IV	Правові, економічні та соціальні засади створення і діяльності фермерських господарств	Забезпечує підтримку малих і середніх виробників, формує правову базу для сімейного бізнесу в сільському господарстві

Продовження табл. 1.2

1	2	3
Закон Про пріоритетність соціального розвитку села від 17.10.1990 р. № 400-ХІІ	Пріоритетність розвитку соціальної інфраструктури села та підтримки сільського населення	Має стратегічне значення для підвищення якості життя на селі, що впливає на кадровий потенціал аграрних підприємств
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73	Склад і структуру фінансової звітності	Встановлює єдині правила складання звітів
НП(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39	Спрощену звітність для малих підприємств	Дозволяє малим фермерським господарствам зменшити обсяг звітності
НП(С)БО 30 «Біологічні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790	Вимоги до обліку та оцінки біологічних активів і сільськогосподарської продукції	Забезпечує прозорість і достовірність відображення біологічних активів у фінансовій звітності, що важливо для інвесторів
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 131	Порядок ведення обліку довгострокових і поточних біологічних активів	Допомагають підприємствам правильно вести облік біоактивів відповідно до НП(С)БО 30, забезпечують єдність методики
Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах: наказ Міністерства аграрної політики від 21.02.2008 р. № 73	Використання уніфікованих форм первинних документів з обліку біологічних активів	Сприяють стандартизації первинного обліку, спрощують контроль та аналіз діяльності
Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах: наказ Міністерства аграрної політики від 21.12.2007 р. № 929	Використання спеціалізованих форм документів для обліку запасів	Уніфікують документообіг, підвищують точність обліку матеріальних ресурсів

Закінчення табл. 1.2

1	2	3
Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерство аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132	Порядок планування, обліку витрат і визначення собівартості продукції	Дає можливість обґрунтовано формувати собівартість, контролювати витрати і підвищувати ефективність виробництва

Фінансову звітність зобов'язані складати на підставі даних бухобліку усі підприємства. Така вимога передбачена ст. 11 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [53]. Загалом в Україні розроблено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яке регламентує склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів [41]. Формування фінансової звітності ґрунтується на таких принципах, як повне висвітлення інформації, автономність підприємства, послідовність застосування облікової політики, безперервність діяльності, превалювання сутності над формою, нарахування та відповідність доходів і витрат, а також єдиний грошовий вимірник. Для окремих категорій підприємств, зокрема тих, що становлять суспільний інтерес або працюють із міжнародними партнерами, передбачено застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності, що забезпечує гармонізацію національної практики з глобальними вимогами. Для аграрних підприємств якісна фінансова звітність має особливе значення, оскільки вона відображає ефективність використання біологічних активів, земельних ресурсів і виробничих потужностей та є ключовим чинником оцінки їхньої інвестиційної привабливості.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» [35] визначає загальні вимоги до структури та змісту фінансових звітів, встановлюючи принципи їх складання з метою забезпечення зрозумілості, прозорості та порівнянності інформації. Згідно з МСБО 1 фінансова звітність

повинна забезпечувати справедливе подання фінансового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів підприємства, ґрунтуючись на принципах безперервності діяльності та нарахування. Використання МСБО 1 сприяє гармонізації фінансової звітності українських агропідприємств із міжнародними стандартами, що підвищує їхню інвестиційну привабливість, забезпечує довіру іноземних партнерів та створює умови для ефективної інтеграції у глобальний ринок. Концептуальні засади фінансової звітності, розроблені Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB), визначають фундаментальні принципи, які покладено в основу складання та подання фінансових звітів. Їх головною метою є забезпечення користувачів – інвесторів, кредиторів, державних органів та інших зацікавлених сторін – корисною інформацією для прийняття економічних рішень [68]. У тому випадку, коли Міжнародні стандарти фінансової звітності не мають прямої вказівки щодо розв'язання тієї чи іншої ситуації, потрібно керуватися принципами, викладеними в Концептуальних засадах. Загалом, концептуальні основи фінансової звітності МСФЗ – це додатковий документ, що має переважну властивість над національними стандартами бухгалтерського обліку, і про це важливо пам'ятати.

Важливою тенденцією розвитку звітності на теперішньому етапі є її оцифрування. Це дозволяє значно скоротити витрати часу бухгалтерів на роботу з документами. Підприємства можуть формувати звіти у використовуваному для ведення поточного обліку бухгалтерському програмному забезпеченні. Електронна звітність, будучи невід'ємною необхідністю організації обліку, заощаджує час на опрацювання облікової інформації, а оцифрування обліково-звітних процедур значно полегшує роботу бухгалтерів і гарантує автоматичну перевірку документів на виявлення помилок [73]. Подання звітності в електронному вигляді має багато переваг як для платників податків, так і для податкової служби. Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» [55] встановлено основні організаційно-правові засади електронного документообігу й використання електронних документів,

включаючи подання податкової звітності, одночасно з якою подається й фінансова. Користувачі фінансової звітності зможуть отримувати оперативну інформацію на основі даних електронного документообігу, що є основою формування власне електронної фінансової звітності. В такому випадку характеристики фінансової звітності набудуть якісно іншого змісту й форми.

Водночас в умовах воєнного стану виникають суттєві проблеми реалізації зазначених вимог: пошкодження інфраструктури та обмежений доступ до інтернету у регіонах активних бойових дій, ризики втрати або викрадення даних, загрози кібератак на державні та корпоративні інформаційні ресурси, а також необхідність адаптації електронних систем звітності до нових умов господарювання. Це ускладнює дотримання принципів повноти, своєчасності та достовірності фінансової інформації, що є критично важливими для підтримання інвестиційної привабливості агропідприємств та забезпечення ефективної державної політики у сфері аграрного виробництва.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [53; 41; 35], базовий склад фінансової звітності включає:

1. Баланс (Звіт про фінансовий стан) – відображає активи, зобов'язання та власний капітал підприємства на певну дату.
2. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) – містить інформацію про доходи, витрати та фінансовий результат діяльності.
3. Звіт про рух грошових коштів – розкриває рух коштів за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю.
4. Звіт про власний капітал – показує зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.
5. Примітки до фінансової звітності – надають розширену інформацію для розуміння показників звітності, у тому числі облікову політику.

Відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [42], малі підприємства складають:

1. Форма 1-м (Баланс) – відображає активи, зобов'язання та власний капітал у стислому вигляді.

2. Форма 2-м (Звіт про фінансові результати) – подається у скороченому форматі з мінімальною деталізацією статей доходів та витрат.

Особливі елементи для агропідприємств (без обліку біологічних активів) можуть бути представлені такими:

– у Балансі виділяються запаси сільськогосподарської продукції (зерно, овочі, м'ясо, молоко тощо); окремо обліковуються витрати майбутніх періодів, пов'язані з виробничим циклом у сільському господарстві (наприклад, посівна кампанія);

– у Звіті про фінрезультати доходи від реалізації сільськогосподарської продукції та послуг; витрати, пов'язані з виробництвом, зберіганням і реалізацією (паливо, добрива, корми, оренда землі, енергоносії);

– у Примітках інформація про сезонність виробництва та пов'язані ризики; обсяги випуску продукції; умови отримання державної підтримки чи грантів.

Згідно Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 19.07.2022 р. № 2435-IX [19] та Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. № 2115-IX [18] (зі змінами, в редакції чинній на 01.01.2023 р.) підприємства подають фінансові та аудиторські звіти протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи. Аналогічні умови діють і щодо оприлюднення фінансової звітності разом з аудиторським звітом, звітом про управління, звітом про платежі на користь держави. У період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення до підприємств не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання звітності.

Щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану згідно Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 03.11.2022 р. № 2719-IX [20] обов'язковість виконання зобов'язань платниками податків зі звітування перенесено на термін трьох місяців після закінчення воєнного стану, при цьому якщо немає можливості своєчасно виконати свої податкові обов'язки, суб'єкт господарювання звільняється від відповідальності як в частині своєчасної сплати податків, так і в частині своєчасного подання звітності.

Для оцінки сучасного стану фінансової звітності аграрних підприємств та визначення її ролі у забезпеченні інвестиційної привабливості доцільним є застосування методу SWOT-аналізу. Такий підхід дозволяє комплексно виявити сильні та слабкі сторони фінансової звітності, а також окреслити можливості та загрози її розвитку в умовах трансформації національної економіки та дії воєнного стану.

Таблиця 1.3 – SWOT-аналіз фінансової звітності аграрного сектору України

Сильні сторони (strengths)	Слабкі сторони (weaknesses)
1. Значна частка аграрного сектору в економіці України (близько 10% ВВП), що формує потребу у якісній фінансовій інформації. 2. Орієнтація на експорт (понад 45% у структурі експорту країни), що зумовлює необхідність підготовки звітності за міжнародними стандартами. 3. Впровадження МСФЗ у великих та середніх агропідприємствах, що сприяє прозорості та інвестиційній привабливості. 4. Поступове розширення цифрових інструментів обліку (електронні кабінети, автоматизовані системи).	1. Недосконалість нормативно-правової бази. Чинні правила не повною мірою враховують специфіку сільського господарства. 2. Нестача кваліфікованих працівників. Багато підприємств відчують брак кваліфікованих кадрів у сфері бухгалтерії та аудиту. За оцінками, дефіцит становить близько 30 тис. фахівців. 3. Складність обліку в умовах малих форм господарювання. Для фермерських та особистих господарств ведення повноцінного обліку ускладнене через обмежені ресурси. 4. Брак коштів на впровадження ІТ-рішень. Через недостатнє фінансування багато підприємств не мають можливості перейти на автоматизовані системи обліку, що знижує його ефективність.

Продовження таблиці 1.3

Можливості (opportunities)	Загрози (threats)
1. Розширення доступу до міжнародних ринків та необхідність гармонізації звітності з МСФЗ. 2. Можливість залучення інвестицій і грантів за умови підвищення прозорості звітності. 3. Державна підтримка цифровізації агросектору та спрощення звітних процедур. 4. Зростання попиту на органічну та "зелену" продукцію, що потребує більшої відкритості звітності щодо сталого розвитку.	1. Військові дії та нестабільність, що ускладнюють ведення обліку та своєчасне подання звітності. 2. Логістичні проблеми та втрата ринків збуту, що знижує фінансову стійкість підприємств. 3. Ризик кібератак та втрати даних в умовах цифровізації. 4. Інфляційні процеси та девальвація національної валюти, що впливають на достовірність і зіставність фінансових показників.

1.2. Інвестиційна привабливість підприємства: сутність, критерії оцінки та роль фінансової звітності

Розвиток сучасної економіки будь-якої держави неможливий без активізації інвестиційної діяльності, пошуку та залучення надійних інвесторів, які вкладатимуть кошти на довгострокову перспективу і таким чином забезпечуватимуть стабільний розвиток важливих сегментів економіки. Формування інвестиційної привабливості підприємств має особливе значення, оскільки вона дозволяє забезпечити конкурентоспроможність та підвищити якість продукції, реорганізувати виробництво, створити необхідну сировинну базу для ефективної роботи підприємства, вирішити соціальні проблеми та забезпечити ефективну роботу і стабільний стан підприємства.

Найважливішими факторами впливу на формування інвестиційної привабливості підприємств є ефективність використання основних засобів компанії, якість управління боргами та дебіторською заборгованістю, ефективність використання оборотного капіталу, вдосконалення управління прибутком компанії, маркетингові заходи та управління якістю, ефективність управління ціноутворенням на продукцію компанії та ефективність діяльності компанії шляхом впровадження екологічних заходів [65].

Інвестиційна привабливість підприємства – це сукупна характеристика його фінансового стану, організаційного рівня, ринкових позицій та перспектив розвитку, яка визначає доцільність вкладення інвестицій з точки зору потенційного інвестора. Вона відображає здатність підприємства забезпечувати стабільний дохід, мінімальний рівень ризику та перспективи зростання вартості бізнесу.

В Україні термін «інвестиційна привабливість підприємства» законодавчо закріплений Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій у наказі № 22 від 23.02.1998 р. «Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства та організації» [56] як рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, який може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у т.ч. інтегральної оцінки. Науковці також активно досліджують у працях [2; 5; 7; 23; 25; 29] сутність цього поняття (див табл. 1.3).

Таблиця 1.4 – Поняття «інвестиційна привабливість» у працях науковців

Автор	Визначення
І. А. Бланк	Характеристика переваг та недоліків суб'єкта господарювання із використанням системи показників рентабельності, фінансової стійкості, платоспроможності, оборотності капіталу та активів, а також рівня прибутковості акціонерного капіталу, балансової вартості однієї акції.
Д. С. Аранчій	Система різноманітних об'єктивних ознак, засобів, можливостей, що зумовлюють у своїй сукупності потенційний платоспроможний попит на інвестиції у певній країні, регіоні, галузі, на підприємстві
Н. О. Крихівська, Г. М. Чернишова	Сукупність умов функціонування економіки, які б могли зацікавити інвестора щодо подальшого вкладення ресурсів
А. П. Гайдуцький	Порівняльна оцінка з конкурентами за низкою характеристик (ресурсною, збутовою, інфраструктурною, регуляторною, економічною) по кожному з напрямів інвестиційної привабливості для її кількісного виміру та оцінки.
Г. В. Козаченко	Інтегральна характеристика підприємства з позиції перспектив розвитку (динаміки обсягів продажу, конкурентоспроможності продукції), ефективності використання ресурсів і активів, їх ліквідності, стану платоспроможності і фінансової стійкості, а також значення низки неформальних показників
Т. В. Майорова	Інтегральна характеристика з точки зору наявного фінансового стану, можливостей розвитку техніко-економічного та організаційного рівня виробництва, соціальної безпеки та інформаційної забезпеченості

Під час дослідження інвестиційної привабливості підприємства важливе місце належить розгляду факторів, що на неї впливають. До першої групи факторів відносяться ті, що не піддаються впливу окремого підприємства, тобто на них можна впливати тільки на державному рівні (зовнішні фактори). До другої – фактори, на які підприємство може впливати та змінювати їх показники, характеристики тощо (внутрішні). Перелік даних факторів, які різною мірою впливають на інвестиційну привабливість підприємств, подано в табл. 1.5. Для підприємства важливішими є внутрішні фактори, або фактори безпосереднього впливу, оскільки саме завдяки ним воно здатне самостійно впливати на свою інвестиційну привабливість. Своєю чергою, серед внутрішніх факторів найбільшу питому вагу займають такі фактори, як кадровий потенціал, тривалість інвестиційної програми, стан майна та фінансових ресурсів, розмір витрат [21].

Таблиця 1.5 – Фактори впливу на інвестиційну привабливість підприємств

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
1. Фінансово-економічні (рівень рентабельності, платоспроможність і ліквідність, фінансова стійкість, ефективність використання капіталу)	1. Економічні (макроекономічна стабільність, рівень інфляції, валютний курс, доступність кредитів і капіталу)
2. Виробничо-технологічні (забезпеченість технікою та обладнанням, рівень цифровізації, продуктивність праці, якість землі й урожайність культур)	2. Політико-правові (стабільність аграрної політики держави, земельне законодавство, податкові умови, захист прав власності)
3. Управлінські (ефективність менеджменту, корпоративне управління, прозорість фінансової звітності)	3. Ринкові (рівень конкуренції, попит на агропродукцію, наявність зовнішніх ринків збуту)
4. Інноваційні (впровадження сучасних технологій (AgTech, біотехнологій, точного землеробства)	4. Природно-кліматичні (погодні умови, ризики зміни клімату, екологічна безпека)
5. Соціально-екологічні (соціальна відповідальність, створення робочих місць у селі, корпоративна культура)	5. Соціальні (демографічна ситуація, рівень міграції робочої сили, кваліфікація кадрів)

Дослідження конкурентних переваг агропродовольчої продукції українського виробництва дозволило визначити декілька важливих аспектів формування її ринкової конкурентоспроможності (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – Конкурентні переваги агропродовольчої продукції України

Перевага	Опис
Якість та безпека	Система контролю якості в аграрному секторі постійно вдосконалюється, орієнтуючись на вимоги ЄС та інших міжнародних ринків, що гарантує безпечність продукції для споживачів
Сталий розвиток	Великий потенціал для сталого розвитку завдяки площам сільськогосподарських земель, сприятливому клімату та високому рівню технологічного розвитку
Цінові переваги	Конкурентна ціна порівняно з аналогічною продукцією з інших країн, що робить українську продукцію привабливою для міжнародних покупців
Широкий асортимент	Велика кількість різноманітної продукції (зернові, олійні культури, фрукти, овочі, м'ясо, молоко), що задовольняє різні вимоги міжнародних ринків
Інноваційність	Використання сучасних технологій (AgTech, GPS-навігація, дрони, Big Data), що підвищує ефективність і продуктивність виробництва
Інвестиційна привабливість	Аграрний сектор — стратегічна галузь для економіки України, має високий експортний потенціал і перспективи розвитку виробництва з високою доданою вартістю

Конкурентні переваги української продукції, такі як висока якість, безпека, сталий розвиток та цінова доступність, створюють передумови для її успішного просування на глобальних ринках. Разом з тим воєнний час значно вплинув на ці переваги змінивши умови виробництва, експорту та сприйняття української агропродукції у світі. Так, унаслідок бойових дій станом на грудень 2022 року 84 тисячі одиниць техніки та устаткування загальною вартістю майже 3 млрд доларів були повністю знищені або частково пошкоджені. Обсяг знищених та викрадених зернових культур за цей же період сягнув 2,8 млн тон. При дослідженні впливу повномасштабної війни на становище сільськогосподарських виробників необхідно також враховувати непрямі втрати, обсяг яких оцінюється у 34,25 млрд доларів. Вони полягають у скороченні прибутків, обумовленому такими чинниками, як недоотримання доходів через зменшення виготовленої продукції та скорочення попиту на внутрішньому ринку з відповідним падінням цін. Втрати сільськогосподарських виробників від повномасштабної війни продовжують зростати. Так, станом на 24 квітня 2023

року вони зросли до 8,7 млрд доларів. Площа полів, непридатних для використання через замінування складає 8 млн га: 6 млн га – на окупованих територіях, 2 млн га – на звільнених [6].

Воєнний стан не ліквідував конкурентних переваг української агропродукції, проте значно трансформував їх: збереглися якість і стратегічна значимість, але ослабли цінові та логістичні переваги, що вплинуло на темпи та масштаби просування продукції на глобальні ринки.

Українські виробники й надалі дотримуються міжнародних стандартів якості, що дозволяє зберігати довіру іноземних партнерів. Проте воєнні дії ускладнили проведення контролю, зменшили доступ до сучасних лабораторій, а також створили ризики постачання продукції з територій із недостатнім рівнем перевірки. В умовах воєнного стану частина земель зруйнована, замінована або втрачена, що гальмує розвиток сталих практик та зменшує привабливість інвестицій у цей сектор.

Раніше українська продукція мала конкурентну ціну завдяки відносно низькій собівартості. Нині через руйнування інфраструктури, блокування портів, зростання витрат на логістику, паливо й страхування експортних операцій собівартість суттєво підвищилася, що послабило цінову перевагу. В експортному потенціалі Україна залишалася одним із ключових постачальників зернових та олійних культур на світовий ринок. В умовах воєнного стану експорт значною мірою залежить від «зернових коридорів», дунайських портів та залізничних маршрутів, що робить поставки нестабільними і менш прогнозованими для іноземних партнерів [64].

Воєнний стан підвищив ризики для інвесторів та покупців, особливо щодо довгострокових контрактів. Водночас міжнародна спільнота визнає стратегічну роль України у забезпеченні продовольчої безпеки світу, що підтримує попит на продукцію попри труднощі.

Критерії оцінки інвестиційної привабливості підприємства можна умовно поділити на кілька груп, залежно від підходу до аналізу: фінансові, ринкові, виробничо-технологічні, організаційні та соціально-економічні (див табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Критерії оцінки інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств

Група критеріїв	Критерій	Показники	Формула / спосіб розрахунку
Фінансово-економічні	Прибутковість	Рентабельність активів (ROA)	$ROA = \text{Чистий прибуток} / \text{Середньорічні активи} \times 100\%$
		Рентабельність власного капіталу (ROE)	$ROE = \text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал} \times 100\%$
	Ліквідність	Коефіцієнт поточної ліквідності	Активи / Поточні зобов'язання
		Коефіцієнт швидкої ліквідності	$(\text{Поточні активи} - \text{Запаси}) / \text{Поточні зобов'язання}$
	Фінансова стійкість	Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Валюта балансу
	Ділова активність	Оборотність активів	Чистий дохід / Середньорічні активи
	Грошові потоки	Чистий грошовий потік	Різниця між надходженнями та витратами коштів
Ринкові	Позиція на ринку	Частка ринку	Обсяг продажів підприємства / Загальний обсяг ринку $\times 100\%$
	Конкурентоспроможність	Індекс конкурентоспроможності	Відношення якості та ціни продукції до конкурентів
Виробничо-технологічні	Стан основних засобів	Коефіцієнт зносу	Накопичений знос / Первісна вартість основних засобів
	Інноваційність	Частка витрат на інновації	Витрати на інновації / Загальні витрати $\times 100\%$
	Виробнича потужність	Коефіцієнт використання потужностей	Фактичний обсяг випуску / Максимально можливий обсяг
Організаційно-управлінські	Ефективність менеджменту	Рівень адміністративних витрат	Адміністративні витрати / Загальні витрати $\times 100\%$
	Прозорість звітності	Наявність аудиту	Факт наявності підтвердженого аудиторського висновку
	Кадровий потенціал	Кваліфікація персоналу	Частка працівників з вищою освітою / Загальна кількість персоналу
Соціально-економічні та зовнішні	Податкове навантаження	Ефективна ставка податку	Податкові витрати / Прибуток до оподаткування $\times 100\%$
	Екологічність	Частка витрат на охорону довкілля	Витрати на екологічні заходи / Загальні витрати $\times 100\%$

Фінансова звітність є основним джерелом інформації для інвесторів і кредиторів, оскільки:

- забезпечує достовірні дані про активи, зобов'язання, капітал і фінансові результати;
- дозволяє оцінити платоспроможність, фінансову стійкість та прибутковість підприємства;
- відображає динаміку розвитку підприємства у часі;
- створює умови для порівняння з конкурентами та середньогалузевими показниками;
- підвищує рівень довіри з боку інвесторів, особливо за умови застосування міжнародних стандартів (МСФЗ).

Таким чином фінансова звітність відіграє ключову роль у формуванні інвестиційної привабливості підприємства, оскільки саме вона є основним джерелом достовірної та систематизованої інформації про його діяльність. Для потенційних інвесторів звітність виступає індикатором фінансового стану, рівня прибутковості, платоспроможності та ефективності використання ресурсів. Вона дає змогу оцінити динаміку розвитку підприємства, виявити сильні та слабкі сторони бізнесу, спрогнозувати майбутні грошові потоки та можливості зростання капіталу [22].

Окрім класичної фінансової звітності, все більшого значення набуває нефінансова звітність (ESG-звіти, інтегрована звітність), яка відображає екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства. Для аграрного бізнесу це особливо актуально через вплив на довкілля, використання земельних ресурсів та соціальну відповідальність перед сільськими громадами.

Висновки до розділу 1

Аграрний сектор України є стратегічно важливим для економіки країни та світового ринку продовольства. Він забезпечує значну частку ВВП, активний експорт сільськогосподарської продукції та продовольчу безпеку. Водночас підприємства галузі стикаються з низкою викликів, зумовлених сезонністю

виробництва, особливостями обліку біологічних активів, нестачею кваліфікованих кадрів та ризиками, пов'язаними з воєнним станом. У цих умовах якісна та своєчасна фінансова звітність стає ключовим інструментом управління, залучення інвестицій та підтримки державою, забезпечуючи стабільність, прозорість та можливість адаптації агросектору до сучасних економічних і ринкових умов.

Інвестиційна привабливість підприємства є комплексною характеристикою, що відображає його фінансовий стан, ринкові позиції, організаційний рівень та перспективи розвитку. Фінансова звітність виступає ключовим інструментом оцінки інвестиційної привабливості, оскільки надає достовірну та систематизовану інформацію про стан і динаміку розвитку підприємства, дозволяючи потенційним інвесторам приймати обґрунтовані рішення. У сучасних умовах, зокрема в умовах воєнного стану, ефективне управління конкурентними перевагами та прозорість звітності залишаються визначальними факторами залучення інвестицій.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Вплив облікової політики підприємства на показники фінансової звітності

Закон про бухгалтерський облік визначає облікову політику досить коротко: «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [53]. Наслідки прийняття облікової політики дуже важливі для внутрішнього життя підприємства і, отже, облікова політика є об'єктом пильного контролю з боку різних зацікавлених органів та осіб. Облікова політика надає можливість законного способу коригування фінансового результату і оподаткованого прибутку.

Оскільки відповідно до Закону про бухгалтерський облік підприємство самостійно визначає свою облікову політику, її ефективність цілком залежить від керівництва компанії. Ключову роль в оптимізації цього процесу відіграє документ, який у вітчизняній практиці прийнято називати наказом про облікову політику. Трактуючи поняття «облікова політика» як у МСФЗ, так і в українському законодавстві передбачає, що підприємство до початку звітного періоду вибирає в межах, встановлених стандартами або іншими нормативними документами, певні методи, методики, способи оцінки, форми організації обліку, які використовуються ним для ведення поточного обліку і складання фінансової звітності. Основною метою облікової політики є створення інформації, що дозволяє проводити оцінку капіталу, активів, зобов'язань, доходів та витрат за будь-який період діяльності підприємства для різних цілей, у тому числі складання фінансової звітності, ефективності менеджменту, своєчасних та правильних податкових розрахунків.

На законодавчому рівні питання формування облікової політики підприємства регулюється Методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства затвердженими Наказом Міністерства фінансів України

від 27 червня 2013 р. № 635, та міжнародним законодавством, зокрема МСФЗ 8 «Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки» [34; 37].

У сучасному розумінні, облікова політика максимально повно розкриває всі наявні особливості бухгалтерського обліку в конкретному періоді діяльності підприємства. Правильно сформована облікова політика забезпечує ефективність облікового процесу підприємства та мінімізує матеріальні, трудові та часові витрати під час вирішення багатьох питань.

Барановська Т. В. та Лучик Г. М. вважають, що «облікова політика здатна надавати альтернативні варіанти організації бухгалтерського обліку і його ведення ніж ті, які передбачені в нормативно-правових актах. В той же час Кулик В. А. акцентує свою увагу на розкритті сутності поняття «облікова політика», визначення методичних засад її формування за окремими статтями обліку, видами економічної діяльності підприємства, а також на зміни норм національних стандартів (положень) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності [4; 27].

Облікова політика використовується як внутрішніми користувачами, так і зовнішніми. Для внутрішніх користувачів (менеджерів, підрозділів підприємства, зокрема бухгалтерської служби) вона виступає в якості регламенту, який визначає порядок ведення бухгалтерського обліку. Для зовнішніх користувачів (аудиторів і контрольних служб) облікова політика виступає іншим помічником при здійсненні контролю за діяльністю компанії, а також перевірки достовірності даних, наданих підприємством за допомогою бухгалтерської звітності.

Розглянемо загальну структуру облікової політики господарюючих суб'єктів (рис. 2.1). Облікова політика – це внутрішній документ компанії, який відображає її бізнес-процеси, галузі та характеристики операцій. Відповідно компанія (власник або уповноважений ним орган) самостійно на основі НП(С)БО та інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку визначає облікову політику, зміни до неї, обирає форму ведення бухгалтерського обліку з дотриманням принципів, встановлених законодавством [16].

Рисунок 2.1 – Структура облікової політики підприємства

Ефективне ведення бухгалтерського обліку та формування достовірної фінансової звітності значною мірою залежать від правильно сформованої облікової політики підприємства.

Елементи облікової політики визначають методологічну, організаційну та технічну основу системи бухгалтерського обліку. Вони охоплюють ключові аспекти, пов'язані з побудовою облікового процесу, методами оцінки активів і зобов'язань, порядком формування доходів і витрат, а також складанням фінансової звітності.

Підприємство при формуванні власної облікової політики може взяти за основу різні складові (елементи) облікової політики (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1. – Елементи облікової політики

Елементи	Класифікація
1. Організаційні елементи <i>(визначають побудову системи бухгалтерського обліку на підприємстві)</i>	• форма організації бухгалтерського обліку (централізована, децентралізована, аутсорсингова чи автоматизована); • структура бухгалтерської служби та розподіл функціональних обов'язків; • графік документообігу, що встановлює строки руху первинних документів; • робочий план рахунків, адаптований до специфіки діяльності підприємства; • порядок ведення аналітичного та синтетичного обліку; • організація зберігання первинних документів та реєстрів обліку.
2. Методичні елементи <i>(визначають конкретні способи відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку)</i>	• методи оцінки запасів (ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість, FIFO); • методи нарахування амортизації основних засобів (прямолінійний, кумулятивний, виробничий, прискорений); • оцінку біологічних активів (за справедливою або первісною вартістю); • методи створення резервів і забезпечень (резерв сумнівних боргів, забезпечення на оплату відпусток, ремонт основних засобів тощо); • порядок визнання доходів і витрат (за принципом нарахування або касовим методом); • оцінку незавершеного виробництва та методику розподілу загальновиробничих витрат.
3. Технічні елементи <i>(визначають способи реалізації облікових процедур у практичній діяльності підприємства)</i>	• використання автоматизованих систем обліку (BAS, SAP, 1C, М.Е.Дос тощо); • затвердження форм первинних документів та облікових реєстрів; • система внутрішнього контролю за достовірністю облікових даних; • порядок створення, передачі та архівування електронних документів; • забезпечення захисту облікової інформації та резервного копіювання даних.
4. Елементи, пов'язані з фінансовою звітністю <i>(стосуються порядку складання та подання фінансової звітності)</i>	• визначення складу фінансової звітності (повна або скорочена форма); • валюта звітності та мова її подання; • періодичність складання звітності (місячна, квартальна, річна); • порядок консолідації фінансової звітності для груп підприємств; • розкриття інформації у примітках до фінансової звітності.
5. Податкові елементи <i>(податкові аспекти діяльності підприємства)</i>	• гармонізація методів податкового і бухгалтерського обліку; • порядок визначення податкових різниць; • ведення аналітичного обліку для податкових цілей; • способи обліку податкових активів і зобов'язань.

Як видно з перелічених вище показників (елементів), облікова політика є вагомим засобом впливу на основні показники фінансової звітності діяльності підприємства. Застосування різних принципів і методів в обліковій політиці дозволяє управляти фінансовим результатом. Інколи підприємства користуються цим для того, щоб зробити підприємство більш рентабельним і привабливим для інвесторів. Для цього обираються такі елементи облікової політики, які забезпечують мінімальні витрати та максимальні доходи підприємства. Також можливо обрати іншу стратегію, і обраними елементами облікової політики, підвищити його збитковість.

Одним із найбільш вагомих елементів облікової політики щодо формування фінансового результату є вибір методів нарахування амортизації, які зазначені відповідно до НП(С)БО 7 “Основні засоби” [46]. Для амортизації основних засобів здебільшого використовується прямолінійний метод. Це обумовлено простотою обчислення та нарахування амортизації та можливістю рівномірного розподілу на кожен звітний період. Перевагою також є можливість аналізу та зіставлення собівартості товарів, які були виготовлені з доходами від реалізації. Водночас ігнорування взаємозв’язку між нарахуванням зносу та формуванням економічних доходів є негативним чинником, оскільки воно нівелює роль облікової політики як інструменту управління фінансовими результатами. Відсутність такого взаємозв’язку призводить до спотворення реального фінансового стану підприємства, ускладнює оцінку ефективності використання основних засобів і капітальних інвестицій. У результаті облікова політика втрачає своє стратегічне значення та не виконує функцію формування інвестиційної привабливості підприємства. Натомість раціональне поєднання методів нарахування амортизації з економічними показниками доходності дає змогу забезпечити прозорість фінансової інформації, об’єктивність звітності та підвищити довіру потенційних інвесторів.

Значний вплив формування фінансових результатів підприємства має вибір методу оцінки вибуття запасів. Зазвичай використовують метод оцінки собівартості запасів перших часу надходження – метод ФІФО, спираючись на

простоту обчислення собівартості, системність і об'єктивність. Основною перевагою даного методу є недопущення маніпуляцій щодо підвищення чи зниження вартості запасів.

Важливим елементом облікової політики щодо формування фінансового результату є метод визначення резерву сумнівних боргів, що визначає суму видатків підприємства. У разі, коли на підприємстві виникла прострочена дебіторська заборгованість, вона включатиметься у витрати лише тоді, коли на її суму було створено резерв. Відповідно до НП(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” [44], резерв створюється лише на суму сумнівної дебіторської заборгованості, тому об'єктивною необхідністю є вчасно створювати резерв. Потім у разі виникнення безнадійної заборгованості суму можна списати. Зазвичай на підприємствах використовують метод абсолютної суми сумнівної заборгованості, що базується на аналізі платоспроможності дебіторів.

При формуванні облікової політики суб'єкти господарювання повинні прагнути до підвищення достовірності інформації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Варто зазначити, що обрані показники (елементи) облікової політики, такі як визнання доходів і витрат, амортизаційні політика, підходи до оцінки виробничих запасів, більш за все впливають на визначення фінансових результатів. Іноді, для того, щоб зробити підприємство більш привабливим для нових інвесторів, формують звітність таким чином, щоб підприємство виглядало більш рентабельним. Для цього обирають в обліковій політиці такі показники (елементи), що будуть мінімізувати витрати та збільшувати доходи. Наприклад, обрати максимально можливий термін експлуатації необоротних активів та прямолінійний метод нарахування амортизації.

Облікова політика, обрана підприємством, підлягає оформленню відповідної організаційно-розпорядчою документацією, основне призначення якої – зафіксувати складові облікової політики, забезпечити однакову і по можливості точну реалізацію їх у практиці підприємства всіма структурними підрозділами і кожним виконавцем. Необхідність у цьому обумовлюється двома факторами. По-перше, нормальна діяльність підприємства неможлива без

впорядкованості його внутрішнього життя, одним з аспектів якої є бухгалтерський облік. По-друге, вплив облікової політики на результати роботи підприємства настільки істотний, що вимагає рішення першого керівника підприємства. Суттєвість і важливість цього впливу випливає з того, що підприємство має право визначати окремі елементи облікової політики [66]. Облікова політика підприємства визначає методологічні засади формування показників фінансової звітності, тому її окремі елементи безпосередньо впливають на достовірність, порівнянність та аналітичну цінність фінансових результатів. Зміна методів обліку може призвести до суттєвих відмінностей у відображенні прибутку, активів, зобов'язань, рентабельності та ліквідності, навіть без реальних змін у господарській діяльності підприємства. З метою узагальнення впливу різних елементів облікової політики на фінансові показники доцільно систематизувати основні напрями їх дії (табл. 2.1). Такий аналіз дозволяє виявити, як зміна певного методу чи підходу може вплинути на фінансовий стан підприємства та його інвестиційну привабливість.

Таблиця 2.2 – Вплив зміни елементів облікової політики на фінансові показники підприємства

Елемент облікової політики	Сутність зміни	Вплив на фінансові показники	Наслідки для аналізу
Метод амортизації основних засобів (прямолінійний → прискорений)	Збільшуються амортизаційні витрати в перші роки використання активу	∇ Прибуток ↓ ∇ Балансова вартість активів ↓ ∇ Рентабельність ↓	Реальна оцінка прибутковості зменшується, але підвищується податкова оптимізація; ліквідність може покращитися через менші податки
Метод оцінки запасів (FIFO → середньозважена собівартість)	При зростанні цін середньозважена собівартість вища за FIFO	∇ Валовий прибуток ↓ ∇ Запаси ↓ ∇ Активи ↓	Погіршуються коефіцієнти рентабельності та оборотності запасів
Створення резерву сумнівних боргів (збільшення резерву)	Збільшуються витрати поточного періоду	∇ Прибуток ↓ ∇ Дебіторська заборгованість ↓ ∇ Активи ↓	Реалістичніше відображення активів, але зниження фінансових результатів

Продовження таблиці 2.2

Метод оцінки незавершеного виробництва (за прямими витратами → за повною собівартістю)	До складу собівартості включаються додаткові витрати	△ Активи ↑ (через більшу оцінку запасів) ▽ Прибуток ↓ (через більшу собівартість реалізації)	Підвищується загальна вартість активів, але поточна рентабельність зменшується
Порядок визнання доходів (за фактом відвантаження → за фактом оплати)	Перенесення моменту визнання доходів на пізніший період	▽ Дохід ↓ ▽ Прибуток ↓ ▽ Дебіторська заборгованість ↓ △ Ліквідність ↑	Більш консервативна звітність, але нижча рентабельність
Політика щодо курсових різниць (реалізовані + нереалізовані → лише реалізовані)	Виключення впливу нереалізованих різниць	▽ Коливання прибутку ↓ ▽ Активи/зобов'язання стабільніші ↓	Фінансові показники стабільні, але менш чутливі до валютних ризиків

Воєнний стан змінив багато в роботі підприємств України та вплинув на особливості облікового процесу. З'явилися нові операції та виникли нові ризики ведення діяльності, що вплинули на формування облікової політики, яка в умовах війни в більшості підприємств не відповідає вимогам, що висуваються НП(С)БО 1 та НП(С)БО 6, та не дає можливості сформувати цілісне уявлення про особливості методики та організації обліку певного підприємства [41; 45]. Виникає необхідність змін в обліковій політиці для формалізації принципів і методів, що використовує підприємство для обліку подій та операцій в умовах воєнного стану. На сьогодні неможливо дотримуватися основоположного принципу безперервності діяльності, коли воєнні дії можуть поставити під сумнів існування компаній, чий бізнес частково опинився на тимчасово окупованих територіях або районах бойових дій. Порушується і принцип послідовності, за яким передбачається постійне (із року в рік) застосування прийнятої облікової політики, адже коли країна знаходиться у стані війни, облікова політика потребує змін щодо достовірного відображення подій (господарських операцій) у бухгалтерському обліку й фінансовій звітності [8].

Найбільш поширені події та операції, які потребують розробки нових облікових підходів або внесення змін в облікову політику підприємства в умовах воєнного стану, представлені у табл. 2.2 [48].

Таблиця 2.3 – Події та операції, які потребують розробки нових облікових підходів або внесення змін в облікову політику в умовах воєнного стану

Операції та події, які можуть впливати	Аспекти облікової політики, які можуть потребувати змін
1. Неможливість продовження діяльності або її суттєве обмеження внаслідок розташування активів на територіях з активними бойовими діями	Розкриття в фінансовій звітності обмежень в безперервній діяльності. Облік та документальне оформлення вимушеної консервації активів; забезпечення гарантійних зобов'язань у разі неможливості виконання зобов'язань перед клієнтами в умовах воєнного стану
2. Переміщення підприємства на безпечні території	Методика обліку змін в управлінській структурі, виробництві та бізнес-процесах. Облік витрат на переміщення, організацію виробництва на новому місці
3. Знищення, втрата, знецінення та пошкодження активів унаслідок ворожих дій, обстрілів, інших несприятливих обставин	Формалізація облікових підходів щодо втрат та знецінення активів, що були знищені/пошкоджені внаслідок війни. Проведення інвентаризації в умовах воєнного стану, фіксація втрат або пошкодження активів та їх документальне оформлення
4. Визначення теперішньої (дисконтованої) вартості кредитів, орендного зобов'язання, інших фінансових інструментів	«Згортання» кредитування в Україні призводить до необхідності застосування альтернативних ринкових ставок дисконтування, слід належним чином формалізувати це в обліковій політиці
5. Надання допомоги на оборону	Облік та документальне оформлення збору коштів / безкоштовної передачі товарів та коштів; реалізації товарів із відрахуванням частини виручки на потреби оборони
6. Ускладнення з отриманням оригіналів первинних документів від контрагентів	Формалізація застосування електронного документообігу. Визначення підходу до обліку та документального оформлення витрат, розрахунків, інших операцій у разі відсутності оригіналів первинних документів
7. Розрахунки з працівниками в умовах воєнного стану	Формалізація облікового підходу щодо оплати за час простою, нарахування відпускних та лікарняних під час простою виробництва, надання фінансової допомоги працівникам

Наведений перелік подій та обставин не є виключним, і зміни до облікової політики будуть індивідуальними для кожного підприємства в залежності від специфіки діяльності, обліку тощо. Якщо підприємство фактично застосовує нові облікові методи або процедури, їх треба належним чином формалізувати в обліковій політиці, починаючи із першого звітного періоду їх застосування.

В умовах воєнного стану, коли економічне середовище характеризується високим рівнем невизначеності, зниженням ділової активності та зміною умов господарювання, особливого значення набуває правильний вибір підходів до зміни облікової політики. У таких ситуаціях доцільним вважається застосування ретроспективного методу згідно з вимогами МСБО 8 [37].

Застосування ретроспективного методу передбачає коригування залишку кожного компонента власного капіталу на початок звітного періоду, на який впливає зміна облікової політики, за найперший поданий попередній період. Це означає, що нова облікова політика застосовується таким чином, ніби вона діяла завжди, тобто починаючи з моменту, коли її було можливо практично реалізувати. Таким чином, ретроспективне застосування в контексті вимог МСБО 8 полягає в тому, що зміни облікової політики не обмежуються лише поточним звітним періодом, а враховуються при формуванні порівняльної інформації у фінансовій звітності. Такий підхід забезпечує послідовність, порівнюваність і достовірність фінансових показників, що особливо важливо для користувачів звітності в умовах нестабільності економічного середовища та підвищених ризиків.

Розглянемо характеристику облікової політики по Товариству з обмеженою відповідальністю «Агрофірма «Корвет» яка наведена в Додатку А. ТОВ «Агрофірма «Корвет» є сільськогосподарським підприємством, основною діяльністю якого є вирощування зернових культур, виробництво продукції рослинництва, а також надання послуг із сільськогосподарського обробітку земель. Підприємство функціонує на умовах повного господарського розрахунку, самоокупності та самофінансування. Організаційно-правова форма — товариство з обмеженою відповідальністю. Діяльність здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в

Україні», Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та інших нормативно-правових актів, що регулюють фінансово-господарську діяльність підприємств аграрної сфери. З метою забезпечення єдності методологічних принципів ведення бухгалтерського обліку на підприємстві розроблено Положення про облікову політику, яке визначає основні методичні, організаційні та технічні засади обліку активів, зобов'язань, витрат і фінансових результатів.

Бухгалтерський облік на ТОВ «Агрофірма «Корвет»» ведеться автоматизовано за журнально-ордерною формою обліку із застосуванням сучасних комп'ютерних програмних продуктів ВАР (версія 8.3.12.1855) та «Медок», що забезпечують автоматичне формування звітності та контроль за правильністю відображення господарських операцій. Документообіг на підприємстві здійснюється відповідно до затвердженого графіка документообігу, який визначає порядок руху первинних документів від моменту їх створення до передачі в архів. Первинні документи можуть складатися як у паперовій, так і в електронній формі. Для оформлення операцій використовуються типові та спеціалізовані форми документів, які містять обов'язкові реквізити, передбачені законодавством. У разі відсутності первинних документів на дату складання звітності бухгалтерія формує внутрішні бухгалтерські довідки або акти.

До основних засобів на підприємстві відносять матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання яких перевищує один рік, а вартість становить не менше 20 000 грн. Амортизація основних засобів нараховується прямолінійним методом згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби» [46]. Такий підхід забезпечує рівномірний розподіл вартості об'єкта на весь період його корисного використання та спрощує аналіз динаміки собівартості продукції. Водночас ігнорування взаємозв'язку між нарахуванням зносу та формуванням економічних доходів є негативним чинником, оскільки воно нівелює роль облікової політики як інструменту управління фінансовими результатами. Відсутність такого взаємозв'язку призводить до спотворення реального фінансового стану підприємства, ускладнює оцінку ефективності використання основних засобів і капітальних інвестицій. У результаті облікова політика втрачає своє стратегічне

значення та не виконує функцію формування інвестиційної привабливості підприємства.

Оцінка запасів при їх вибутті здійснюється за методом середньозваженої собівартості, що відповідає вимогам НП(С)БО 9 «Запаси» [47]. Первісна вартість визначається за фактичними витратами на придбання, включаючи транспортно-заготівельні витрати. Аналітичний облік запасів ведеться за номенклатурними позиціями, матеріально відповідальними особами та місцями зберігання.

До складу виробничої собівартості включаються прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі та загальновиробничі витрати. Непрямі витрати розподіляються між культурами пропорційно базі розподілу (обсягу виробництва, площі посівів або трудомісткості).

Готова продукція на підприємстві – це вирощена сільськогосподарська продукція, яка завершила цикл виробництва, пройшла первинну обробку (сушіння, очищення, сортування) і передана на склад. Облік готової продукції ведеться за плановою собівартістю, з подальшим коригуванням до фактичної після завершення року. Первинними документами є акт приймання продукції з поля, звіт з виробництва за зміну, реєстр прийому зерна.

Орендна плата визначається відповідно до умов договорів оренди та становить від 5 до 25% нормативної грошової оцінки земельної ділянки. Виплата здійснюється як у грошовій, так і в натуральній формі. Аналітичний облік ведеться за кожним орендодавцем окремо із застосуванням договорів, актів приймання-передачі та розрахункових відомостей.

Нарахування заробітної плати здійснюється щомісячно відповідно до табелів обліку робочого часу та наказів по підприємству. Із заробітної плати утримуються податок на доходи фізичних осіб (18%), військовий збір (5%), а також у витрати нараховується єдиний соціальний внесок (22%). Резерв забезпечення виплат відпусток створюється на рахунку 471 «Забезпечення виплат відпусток». Каса підприємства функціонує для здійснення розрахунків готівкою. Основним документом є касова книга (форма КО-4). Всі операції документуються касовими ордерами, розрахунковими відомостями, авансовими

звітами. Банківські операції ведуться через поточні рахунки в установах банків, із щоденним звірянням виписок та бухгалтерських записів.

Дебіторська заборгованість визнається активом за наявності ймовірності отримання економічних вигід. Кредиторська заборгованість відображається при виникненні зобов'язань за договорами поставок, актами виконаних робіт або наданих послуг. Щомісяця здійснюється звірка взаєморозрахунків з контрагентами. Зворотна фінансова допомога засновникам чи працівникам оформлюється письмовими договорами та обліковується на рахунок 377. Аналітичний облік ведеться за кожним одержувачем із зазначенням строків і сум повернення.

Отже, облікова політика ТОВ «Агрофірма «Корвет»» є системно побудованим інструментом управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Вона забезпечує дотримання вимог чинного законодавства, достовірність і порівнюваність фінансової інформації. Рационально сформована облікова політика дозволяє не лише об'єктивно відображати фінансові результати, а й підвищувати інвестиційну привабливість підприємства в умовах мінливого економічного середовища.

2.2. Формування показників звітності щодо біологічних активів та сільськогосподарської продукції

В умовах сьогодення важливим є посилення пріоритетності розвитку аграрного бізнесу як потужного експорт орієнтованого сектору національної економіки. Для успішного функціонування аграрних підприємств в умовах конкурентного середовища під впливом зовнішніх політико-економічних факторів набуває значущості достовірність оцінки їх виробничо-ресурсного потенціалу, специфічним та унікальним елементами якого виступають біологічні активи та процеси їх біологічної трансформації.

У загальному розумінні, біологічні активи виступають економічним ресурсом та мають забезпечити суб'єктам аграрного бізнесу отримання економічних вигід у результаті їх використання в процесі

сільськогосподарського виробництва. Наявність біологічних активів, процеси та результати їх біологічної трансформації мають бути віддзеркалені у системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності аграрних підприємств, а також враховані при обчисленні податкових платежів відповідно до системи оподаткування суб'єктів аграрного бізнесу.

Галузевими стандартами у сфері аграрного виробництва є НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [43] та МСБО 41 «Сільське господарство» [36]. Нормами цих стандартів регламентовано методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття інформації про них у фінансовій звітності. При веденні обліку за національними стандартами зазначені положення конкретизовані у Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку біологічних активів [30].

Біологічні активи підприємства поділяються на дві основні групи — рослинництво та тваринництво (рис. 2.2), кожна з яких включає поточні та довгострокові активи. Поточні біологічні активи — це активи, що перебувають у процесі біологічних перетворень протягом одного виробничого циклу (наприклад, посіви зернових культур, молодняк тварин). Довгострокові біологічні активи — це активи, які використовуються протягом кількох періодів і приносять економічні вигоди у майбутньому (плодові сади, виноградники, тварини основного стада тощо).

Для кожного підприємства біологічні активи є власним унікальним об'єктом обліку, а ефективність їх використання впливає на обсяги виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції. В залежності від галузі у результаті біологічної трансформації біологічних активів здійснюється виробництво сільськогосподарської продукції.

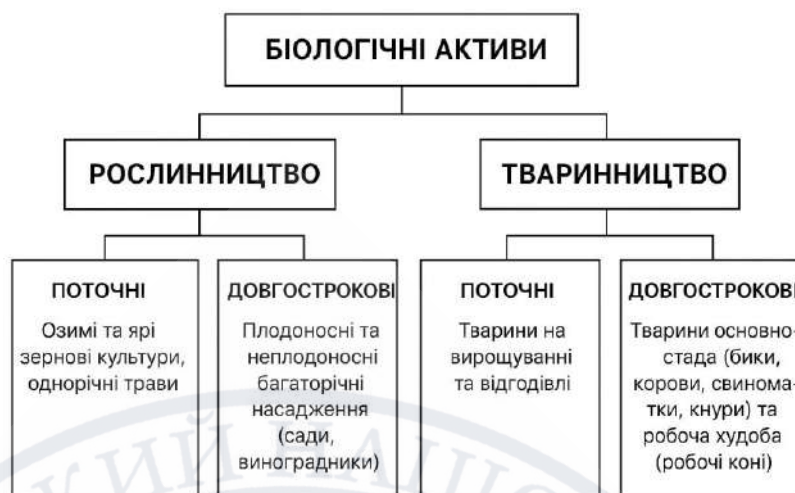

Рисунок 2.2 – Класифікація біологічних активів підприємства

Основними документами, які регламентують бухгалтерський облік біологічних активів на конкретному сільськогосподарському підприємстві, є:

- облікова політика, яка визначає метод оцінки біологічних активів (у розрізі їх видів), порядок переоцінки, строк використання, особливості проведення інвентаризації тощо;
- робочий план рахунків, який визначає класифікацію біологічних активів, що вирощуються та/або відгодовуються на сільськогосподарському підприємстві [13].

Особливу увагу слід приділити оцінці біологічних активів, яка відповідно до НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [43] визначається як:

а) справедлива вартість – така сума грошових коштів, за яку сільськогосподарське підприємство може реалізувати біологічний актив за звичайних умов на відповідну дату, і яка визначається:

- методом аналізу контрактів – характеризується визначенням ціни на основі аналізу цінових пропозицій конкурентів у розрізі регіону та цін сільськогосподарських підприємств, які реалізують подібну продукцію;

- методом останніх цін – характеризується встановленням останньої ринкової ціни, пов'язаної з таким активом за нормальних економічних умов господарювання;

– методом аналогів – характеризується встановленням ринкової ціни на подібний біологічний актив з урахуванням усіх його характеристик;

– методом додаткових показників – характеризується ймовірністю оцінювання таких біологічних активів за інших показників, наприклад, за умови припинення їх життєдіяльності;

– методом дисконтування – характеризується визначенням теперішньої вартості майбутніх грошових надходжень.

б) первісна вартість – загальна сума понесених витрат сільськогосподарських підприємством для придбання біологічного активу, його доставки та сум обов'язкових платежів визначених державою.

НП(С)БО 30 «Біологічні активи» пріоритетним вважає визначення справедливої вартості за цінами активного ринку, за відсутності якого можуть бути застосовані:

– ринкові ціни на подібні активи, скориговані з урахуванням індивідуальних характеристик, особливостей або ступеня завершеності біологічних перетворень активу;

– додаткові показники, які характеризують ціни на біологічні активи: біологічний актив може бути оцінений за вартістю сільськогосподарської продукції, яка може бути отримана при припиненні процесів його життєдіяльності (наприклад, посіви зернових можуть бути зараховані до складу поточних біологічних активів рослинництва за вартістю майбутнього врожаю). Особливо відчутна проблематика визначення справедливої вартості при оцінці біологічних активів тваринництва, особливо тих, утримання яких передбачає отримання додаткових біологічних активів та (або) сільськогосподарської продукції. Вибір методу оцінки залежить від призначення тварини та від того, які економічні вигоди підприємство отримає при її подальшому використанні та реалізації. Тобто, якщо від тварини в майбутньому отримаємо тільки виручку від реалізації м'яса, то обираємо ринковий підхід, якщо в майбутньому очікується ще приплід, молоко, яйця, інші

види доходів, - варто робити переоцінку біологічного активу за дохідним методом.

Слід погодитися з думкою практиків, які зазначають, що для визначення справедливої вартості біологічних активів можуть бути використані такі галузеві показники:

- 1) прибуток від продажу сільськогосподарських культур прогнозується на основі очікуваної урожайності;
- 2) прибуток від продажу молока та м'яса великої рогатої худоби прогнозується на основі очікуваної молочної продуктивності худоби протягом продуктивного життя після звітної дати та очікуваного обсягу м'яса на дату забою, а також імовірних цін його реалізації;
- 3) середня продуктивність корів визначається за показниками внутрішньогосподарської звітності;
- 4) собівартість виробництва та витрат на продаж прогножуються на основі фактичних витрат;
- 5) розрахунок очікуваних цін реалізації та очікуваних витрат здійснюється з урахуванням прогнозного індексу інфляції в Україні [62].

Формування показників фінансової звітності щодо біологічних активів відіграє ключову роль у забезпеченні достовірного відображення результатів господарської діяльності аграрних підприємств. В умовах постійних змін ринкових цін на сільськогосподарську продукцію, вартості ресурсів та коливань валютних курсів, саме коректне визначення справедливої вартості біологічних активів стає визначальним чинником об'єктивності фінансової звітності.

Визнання змін справедливої вартості біологічних активів у складі доходів або витрат безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства звітного періоду. Якщо внаслідок біологічної трансформації (виращування, приросту, плодоношення) відбувається збільшення справедливої вартості активів, то різниця визнається доходом, що призводить до зростання прибутку. Натомість зменшення вартості активів (через хвороби, кліматичні ризики, падіння цін на ринку) зумовлює збільшення витрат і, відповідно, зниження

фінансового результату. Таким чином, оцінка біологічних активів має не лише обліковий, а й стратегічний вплив – вона формує базу для прийняття управлінських рішень, визначення прибутковості виробництва, планування рентабельності окремих видів продукції та оцінки фінансової стійкості підприємства.

Незважаючи на наявність нормативного регулювання, вітчизняна практика бухгалтерського обліку біологічних активів стикається з низкою методологічних та організаційних проблем, які знижують точність і порівнянність звітних даних.

1. Відсутність активних ринків для більшості біологічних активів. У багатьох регіонах України не існує постійно діючих ринків, на яких би регулярно визначалися ціни на окремі види біологічних активів (наприклад, молодняк великої рогатої худоби, сади, виноградники). Це ускладнює достовірне визначення справедливої вартості.

2. Сезонність аграрного виробництва. Вартість біологічних активів суттєво змінюється протягом року залежно від фази росту рослин або періоду відгодівлі тварин, що викликає труднощі у визначенні їх поточної оцінки на звітну дату.

3. Суб'єктивність експертних оцінок. У випадках відсутності ринкових цін підприємства змушені користуватись внутрішніми розрахунками, що містять елементи суб'єктивності, особливо при використанні методів дисконтування чи аналогів.

4. Проблеми документального підтвердження. Часто облік біологічних активів у господарствах ведеться спрощено, що ускладнює інвентаризацію, перевірку реального стану активів та співставлення з бухгалтерськими даними.

Для підвищення достовірності показників щодо біологічних активів доцільно:

– уніфікувати підходи до визначення справедливої вартості, розробивши типові методики для основних галузей аграрного виробництва (зернове господарство, молочне скотарство, свинарство тощо);

- розширити використання аналітичних рахунків у бухгалтерському обліку для детальнішого відображення руху біологічних активів за видами, віковими групами та напрямками використання;

- запровадити внутрішній моніторинг ефективності використання біологічних активів, який включатиме оцінку продуктивності, рівня приросту, витрат на утримання тощо;

- автоматизувати облік із використанням спеціалізованих аграрних ERP-систем, які дозволяють щоденно фіксувати зміни в кількості, масі чи стані біологічних активів;

- удосконалити систему внутрішнього контролю за правильністю оцінки, шляхом затвердження відповідальної комісії з переоцінки біологічних активів.

Ефективне управління біологічними активами передбачає не лише їх виробництво, а й контроль за якістю облікової інформації, що забезпечує об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства, сприяє зростанню інвестиційної привабливості аграрного сектору та підвищує його конкурентоспроможність як одного з ключових напрямів національної економіки.

ТОВ «Агрофірма «Корвет» здійснює діяльність у галузі рослинництва, основним напрямом якої є вирощування зернових культур. На підприємстві відсутні тваринницькі біологічні активи та багаторічні насадження, проте наявні посіви зернових культур, які відповідно до вимог НП(С)БО 30 «Біологічні активи» відносяться до поточних біологічних активів рослинництва (посіви до моменту збирання врожаю).

З метою спрощення облікових процедур і уникнення необхідності проведення складних оцінок справедливої вартості, підприємство прийняло рішення обліковувати посіви зернових культур за первісною вартістю – сумою накопичених виробничих витрат до моменту збирання врожаю. Такий підхід відповідає вимогам пунктів 8-9 НП(С)БО 30 «Біологічні активи» і забезпечує достовірне відображення інформації у фінансовій звітності.

Відповідно до прийнятої облікової політики, усі витрати, пов'язані з вирощуванням зернових культур, накопичуються на рахунку 23 «Виробництво». До складу таких витрат включаються витрати на насіння, добрива, паливо, заробітну плату працівників, соціальні внески, амортизацію основних засобів, ремонт техніки та інші елементи виробничих витрат. Після завершення збиральних робіт отримана сільськогосподарська продукція (зерно) оприбутковується на рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» за фактичною виробничою собівартістю. Рахунок 21 «Поточні біологічні активи» підприємством не використовується.

Типові бухгалтерські проведення за цією ділянкою обліку мають такий вигляд:

- накопичення витрат на вирощування зернових культур:
Дт 23 Кт 20, 66, 65, 13, 205, 207, 91 тощо;
- оприбуткування врожаю зернових після збирання:
Дт 27 Кт 23.

Таким чином, обрана методика обліку біологічних активів відповідає принципам обачності та послідовності, спрощує ведення бухгалтерського обліку, зберігаючи при цьому достовірність відображення виробничих процесів у фінансовій звітності, узгоджується з нормами НП(С)БО 30 [43] і дозволяє ефективно контролювати формування собівартості продукції, не створюючи надмірного навантаження на облікову службу підприємства.

2.3. Формування фінансових результатів агропідприємства у звітності

Фінансовий результат підприємства є важливим показником його діяльності. Він відображає фінансові наслідки його функціонування протягом певного періоду часу та дозволяє оцінити ефективність роботи, вказує, чи вдалося підприємству здійснити прибуткову діяльність та забезпечити позитивний фінансовий результат. Він також є важливим інструментом для планування та контролю фінансових показників підприємства, допомагає визначити, чи досягнуті поставлені фінансові цілі.

Першорядне значення фінансових результатів полягає в тому, що вони забезпечують зміцнення бюджету країни, позитивно впливають на інвестиційну привабливість галузі та підприємств, їх ділову активність тощо [9].

Дослідження наукових поглядів щодо визначення економічного змісту поняття «фінансовий результат» дозволило виокремити наступні ключові риси поняття «фінансовий результат»:

- основа для розрахунку бенчмарків ефективності інвестицій капіталу та активів у підприємство, що оцінюється зацікавленими сторонами інвестиційної діяльності як у поточному періоді, так і у прогнозованому;
- генерується за результатами підприємницької діяльності;
- переважання позитивних грошових потоків над витратами підприємства;
- може демонструвати позитивний або від'ємний результат діяльності суб'єкта господарювання;
- дозволяє оцінювати якість сформованих економічних відносин з контрагентами підприємства;
- основний важіль розвитку та становлення підприємства в своїй ринковій ніші, а також джерело забезпечення фінансової стійкості [22].

Фінансові результати підприємства відображають ефективність його діяльності та є ключовим показником при оцінці економічного стану і прийнятті управлінських рішень. Для більш повного та системного аналізу доцільно класифікувати фінансові результати за різними ознаками, що дозволяє виділити їхні окремі види та оцінити вплив різних факторів на кінцевий результат (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.4 – Класифікація фінансових результатів підприємств

Класифікаційні ознаки	Види фінансових результатів
За значенням підсумкового результату	- Прибуток - збиток
За періодом формування	- Прибуток попереднього періоду - прибуток звітного періоду - прибуток майбутнього періоду
За процесом формування фінансового результату	- Валовий прибуток - прибуток до оподаткування - чистий прибуток
За змістом	- Економічний фінансовий результат - бухгалтерський фінансовий результат - податковий фінансовий результат
За складом	- Валовий - чистий - маржинальний - загальний
За видами діяльності	- Результат операційної діяльності - результат інвестиційної діяльності - результат фінансової діяльності
За видами виробництва	- Прибуток від діяльності підрозділів основного виробництва - прибуток від діяльності підрозділів допоміжного виробництва - прибуток від діяльності обслуговуючих господарств
За ступенем деталізації	- За центрами відповідальності - підприємство в цілому
За джерелом формування	- Від реалізації - від володіння - від змін цін
За відповідністю	- Плановий - недоотриманий - надлишковий
За базою оцінки	- Обліковий - податковий
За метою управління	- За горизонтальним групуванням - за вертикальним групуванням

З таблиці видно, що фінансові результати підприємства мають багатогранний характер і можуть бути класифіковані за різними критеріями, що забезпечує комплексний підхід до їх аналізу. Класифікація дозволяє виділити як прибуткові, так і збиткові результати, оцінити ефективність окремих видів діяльності та виробничих підрозділів, а також забезпечити управлінську та

податкову звітність. Використання такої систематизації є важливим інструментом для прийняття стратегічних рішень, планування розвитку підприємства та оптимізації його фінансової діяльності.

Основна фінансова звітність, де відображається важлива інформація про фінансові результати підприємства – це форма 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)», що охарактеризована на рис. 2.3. Звіт про фінансові результати є важливою складовою фінансової звітності підприємства і надає інформацію про його фінансову продуктивність та ефективність. Він допомагає зацікавленим сторонам зрозуміти фінансове становище підприємства та прийняти обґрунтовані рішення.

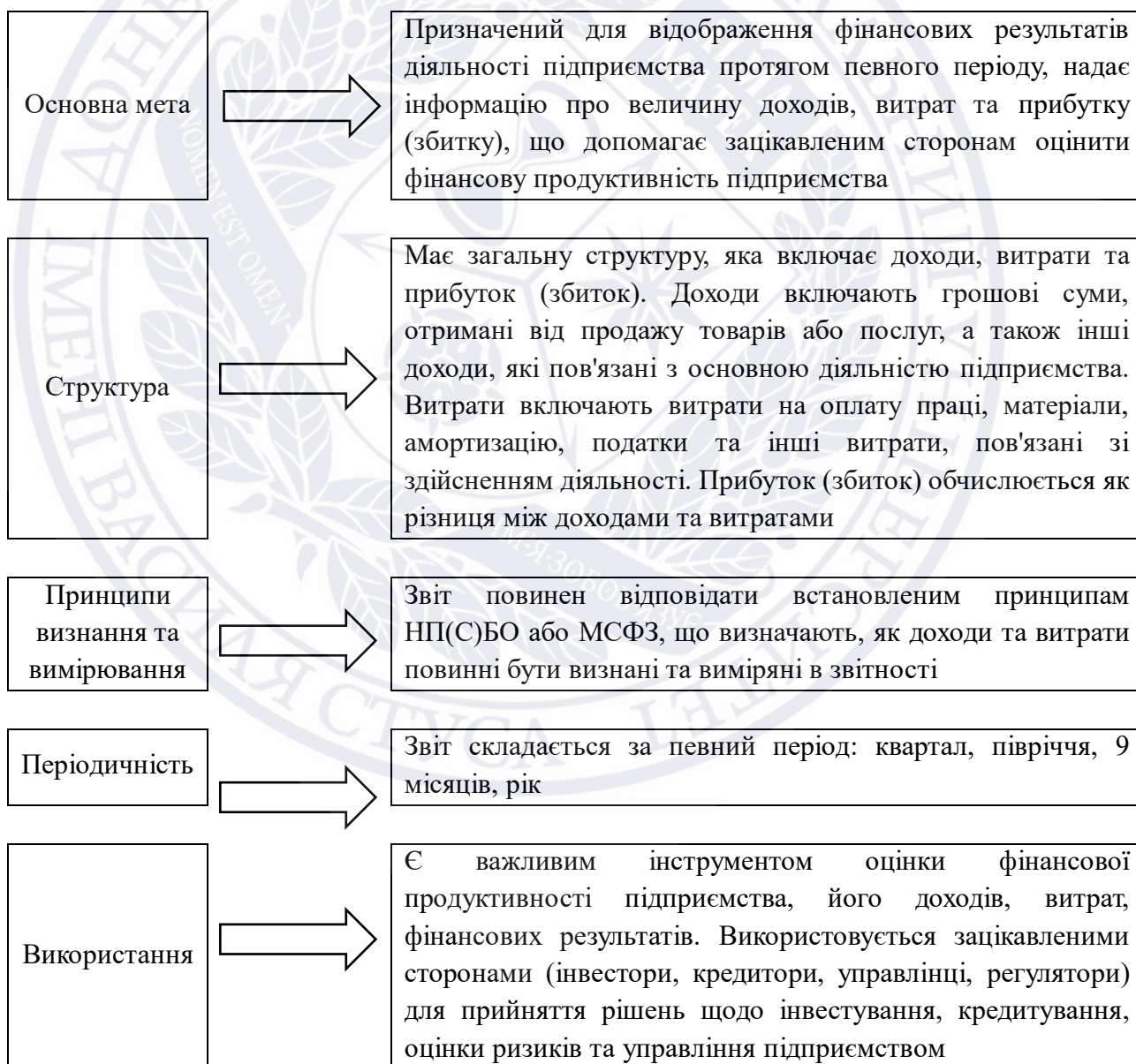

Рисунок 2.3 – Основні характеристики Звіту про фінансові результати

Фінансовий результат агропідприємства є основою його економічної діяльності, що слугує інтегральним індикатором ефективності використання виробничих ресурсів, потенціалу та якості управлінських рішень протягом звітного періоду. Його формування та достовірне відображення у звітності набуває особливої значущості для оцінки рентабельності ключових видів діяльності, забезпечення фінансової стійкості та стратегічного планування розвитку суб'єкта господарювання. Процес формування фінансових результатів є багатоетапною, системною процедурою, що передбачає послідовну акумуляцію та систематизацію всіх економічних операцій, які детермінують кінцевий показник прибутку або збитку.

Початковий етап формування фінансових результатів базується на виконанні методів систематизації та обліку доходів і витрат.

Доходи агропідприємства охоплюють ключові джерела, що відображають специфіку галузі:

- виручка від реалізації продукції рослинництва та тваринництва (ключовий операційний дохід);
- надходження від послуг переробки сільськогосподарської сировини;
- доходи від надання супутніх агрономічних, транспортних та логістичних послуг;
- інші операційні та позареалізаційні надходження (зокрема, дивіденди, відсотки за фінансовими інвестиціями, реалізовані курсові різниці).

Структура витрат підприємства формується з урахуванням специфіки аграрного циклу:

- калькулювання собівартості виробництва продукції та послуг;
- облік адміністративних, збутових та загальновиробничих витрат;
- витрати на оплату праці, амортизаційні відрахування, енергоносії та матеріальні ресурси;
- фінансові витрати (наприклад, процентні платежі за запозиченнями);
- відображення надзвичайних витрат, пов'язаних із форс-мажорними обставинами (стихійні лиха, аварії).

Операційний результат (прибуток/збиток від основної діяльності) є базисним показником, який визначається як різниця між доходами від реалізації та операційними витратами. Його аналітична цінність полягає у можливості оцінки ефективності виключно профільної (сільськогосподарської) діяльності, елімінуючи вплив фінансових та інших позаопераційних трансакцій.

Позареалізаційні доходи та витрати включають операції, що не належать до основної діяльності підприємства, але впливають на кінцевий фінансовий результат. До них відносяться: доходи та витрати від фінансових інвестицій; разові події; курсові різниці при розрахунках у валюті; штрафи, пені та інші фінансові санкції.

Важливою особливістю аграрного сектору є сезонність виробництва та коливання ринкових цін на сільськогосподарську продукцію, що робить позареалізаційні доходи та витрати додатковим фактором, який потрібно враховувати для повного формування фінансового результату.

Фінансовий результат відображається у фінансовій звітності агропідприємства у таких звітах:

1. Звіті про фінансові результати, де показано операційний прибуток, прибуток від позареалізаційних операцій, податок на прибуток та чистий фінансовий результат;
2. Балансі підприємства, де представлений нерозподілений прибуток (непокритий збиток) у складі власного капіталу;
3. Примітках до фінансової звітності, де надають детальну інформацію про методи оцінки доходів, витрат, фінансових результатів та ризики, пов'язані з діяльністю підприємства.

Сучасні агропідприємства дедалі активніше застосовують управлінський облік, інформаційні системи та цифрові платформи для формування фінансових результатів. Використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє: автоматизувати облік доходів і витрат; підвищити точність та оперативність фінансової звітності; здійснювати прогнозування фінансових результатів; оптимізувати податкове навантаження та планування грошових потоків;

забезпечувати прозорість та доступність фінансової інформації для інвесторів, кредиторів та партнерів.

Формування фінансових результатів агропідприємства є комплексним, інтегративним процесом, що синтезує принципи фінансового та управлінського обліку. Ефективність цього процесу критично залежить від врахування галузевої специфіки, а його достовірність та аналітична цінність посилюється через застосування сучасних цифрових технологій. Це забезпечує необхідну інформаційну базу для прийняття обґрунтованих стратегічних та оперативних управлінських рішень.

На основі даних Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) за 2022-2024 роки проаналізуємо основні показники, що характеризують ефективність діяльності підприємства, склад доходів, витрат та формування чистого прибутку (див. рис. 2.4-2.5).

Основним джерелом формування доходів є виручка від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг. Для сільськогосподарського підприємства вона формується, насамперед, за рахунок реалізації:

- вирощеної продукції рослинництва (зернових, технічних культур);
- побічної продукції (насіння);
- надання допоміжних послуг (обробіток землі, сушіння зерна тощо).

Крім основного доходу, підприємство може отримувати інші операційні доходи, що включають:

- доходи від оренди майна або техніки;
- відшкодування раніше списаних активів;
- реалізацію відходів виробництва (тари, побічної сировини);
- суми отриманих штрафів, пені, неустойок;
- інші надходження, не пов'язані безпосередньо з основним виробничим процесом.

ПОРІВНЯННЯ ДОХОДІВ (2022-2024)

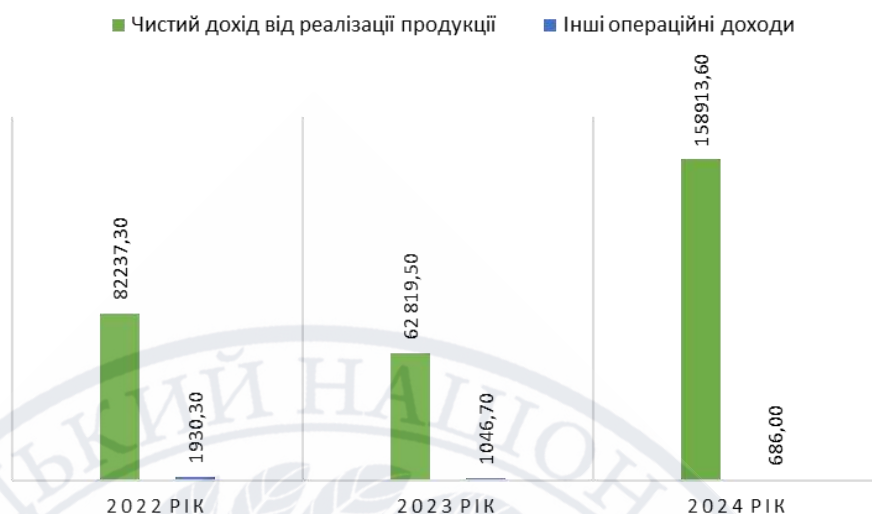

Рисунок 2.4 – Порівняння доходів ТОВ «Агрофірма «Корвет»

Як видно з рис. 2.4, загальна сума доходів підприємства за період 2022-2024 рр. має таку динаміку: 2022 рік – 84 167,6 тис. грн (основну частку становить дохід від реалізації продукції – 97,7 %); 2023 рік – 63 866,2 тис. грн, що свідчить про скорочення обсягів реалізації та зниження платоспроможності споживачів у складних економічних умовах; 2024 рік – 159 599,6 тис. грн, де зростання доходів зумовлене розширенням виробництва, підвищенням врожайності та збільшенням ринкових цін на сільськогосподарську продукцію. Таким чином, у структурі доходів домінуючим є чистий дохід від реалізації продукції, частка якого у загальному обсязі доходів становить понад 98 %, що є типовим для аграрних підприємств.

Витрати підприємства – це сукупність грошових витрат, понесених у процесі здійснення господарської діяльності. Для аграрного сектору основними статтями є витрати на:

- виробництво продукції (насіння, добрива, паливо, амортизація техніки, оплата праці);
- адміністративні потреби (заробітна плата управлінського персоналу, комунальні послуги, зв'язок, оренда офісних приміщень);
- збут продукції (транспортування, пакування, сертифікація, реклама);

- фінансові витрати (відсотки за кредитами, банківські послуги);
- інші операційні витрати, пов'язані з утриманням виробничої інфраструктури.

ВИТРАТИ ТА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ (2022-2024)

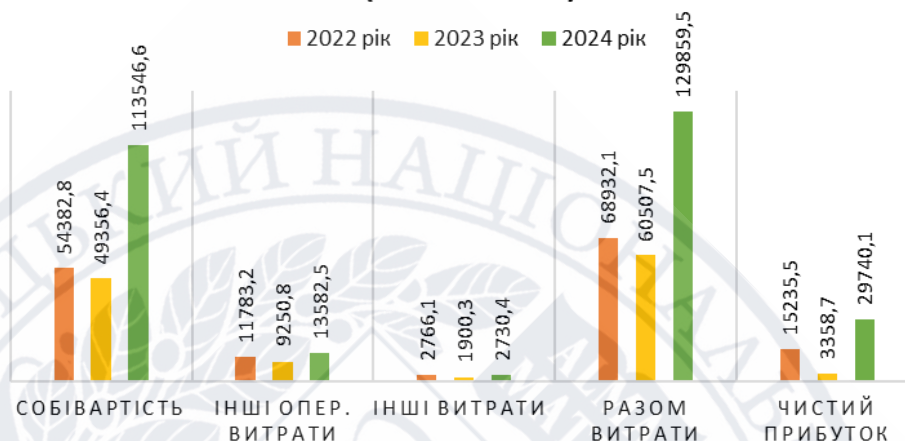

Рисунок 2.5 – Витрати та фінансовий результат ТОВ «Агрофірма «Корвет»

Як видно з рис. 2.4, у складі витрат за звітні роки спостерігається така динаміка: 2022 рік – 68 932,1 тис. грн, із них собівартість реалізованої продукції – 54 382,8 тис. грн (79 % усіх витрат); 2023 рік – 60 507,5 тис. грн, де основна частка припадає також на виробничі витрати (81 %); 2024 рік – 129 859,5 тис. грн, з яких собівартість реалізованої продукції становить 113 546,6 тис. грн (87 %), що пояснюється збільшенням обсягів посівів і ростом цін на ресурси.

Зростання витрат у 2024 році обумовлене підвищенням вартості палива, добрив, енергоресурсів, а також індексацією заробітної плати працівників. Проте збільшення витрат компенсується швидшим зростанням доходів, що позитивно впливає на фінансовий результат.

Фінансовий результат діяльності підприємства визначається як різниця між загальною сумою доходів і витрат. Якщо доходи перевищують витрати, підприємство отримує прибуток; якщо навпаки – формується збиток.

Розрахунок проводиться за формулою:

$$\text{Чистий прибуток (збиток)} = \text{Разом доходи} - \text{Разом витрати}$$

За даними звітності у 2022 році чистий прибуток підприємства становив 15 235,5 тис. грн; у 2023 році – 3 358,7 тис. грн; у 2024 році – 29 740,1 тис. грн. Це свідчить, що попри скорочення прибутку у 2023 році, підприємство успішно відновило показники у 2024 році, досягнувши майже десятикратного зростання порівняно з попереднім роком.

Отже, у структурі доходів підприємства домінує виручка від реалізації продукції, а у структурі витрат – собівартість реалізованої продукції, що характерно для аграрного бізнесу. Фінансовий результат формується насамперед за рахунок ефективності виробництва, рівня витрат на вирощування культур та обсягів реалізації продукції. Позитивна динаміка 2024 року свідчить про покращення економічного становища, адаптацію до ринкових умов і раціональне використання виробничих ресурсів.

2.4. Використання цифрових технологій у процесі підготовки фінансової звітності

Цифрові технології вже давно перестали бути просто інструментами та стали важливою складовою сучасного бізнесу. Вони змінюють не лише спосіб ведення обліку, а й впливають на стратегічне планування, прийняття рішень та взаємодію з клієнтами та партнерами. Якісна та точна фінансова звітність є важливим елементом взаємодії підприємства з інвесторами, регуляторами та іншими стейкхолдерами. Цифрові рішення допомагають покращити надійність цих звітів та забезпечити доступ до актуальної інформації в будь-який час.

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку охоплює в собі не тільки зміну технічних засобів обробки даних, а й переосмислення стратегій та підходів до ведення бізнесу. Вона привносить неабиякі переваги для підприємств, які бажають не тільки вижити у сучасному конкурентному середовищі, а й піднятися на новий рівень ефективності та якості. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку – це процес впровадження технологій, цифрових інструментів та автоматизованих процесів у бухгалтерську практику для поліпшення ефективності, точності та доступності фінансової інформації. Вона передбачає

використання комп'ютерних систем, програмного забезпечення та інших технологій для збору, обробки, аналізу та звітування про фінансову діяльність організації [14].

Розвиток цифрових технологій істотно трансформує процеси підготовки та представлення фінансової звітності за такими основними напрямками:

1. Автоматизація облікових процесів за допомогою спеціалізованих програмних продуктів (BAS ERP, SAP, Oracle, Microsoft Dynamics тощо), які забезпечують автоматичне формування первинних документів, ведення облікових реєстрів, підготовку різних видів звітності, зменшуючи витрати часу і підвищуючи достовірність даних.

2. Хмарні технології, які надають можливість доступу до фінансових даних у будь-який час і з будь-якого пристрою, що сприяє дистанційній роботі бухгалтерів і фінансових аналітиків, зменшує витрати на ІТ-інфраструктуру, забезпечує автоматичне оновлення програмного забезпечення та надійний захист інформації.

3. Використання штучного інтелекту та технологій машинного навчання, які дозволяють здійснювати автоматичну класифікацію фінансових операцій, прогнозувати результати діяльності підприємства, виявляти шахрайські транзакції та аномалії у даних, а також оптимізувати бюджетне планування.

4. Використання інструментів Big Data та аналітики, завдяки яким фінансова звітність набуває стратегічного значення, підприємства отримують змогу аналізувати великі масиви інформації, відстежувати тенденції доходів і витрат, оцінювати фінансову стійкість, проводити порівняльний аналіз із конкурентами та виявляти нові ринкові можливості.

5. Розвиток електронної звітності та цифрового документообігу, використання кваліфікованого електронного підпису (КЕП), який надає юридичної сили електронним документам, забезпечує оперативне подання звітності до контролюючих органів, спрощує зберігання та пошук документів у цифрових архівах.

6. Впровадження блокчейн-технологій, які забезпечують незмінність фінансових даних, прозорість операцій та формують додаткову довіру до звітності з боку інвесторів і аудиторів.

Використання цифрових технологій суттєво підвищує прозорість фінансової звітності, роблячи її більш доступною та зрозумілою для зовнішніх стейкхолдерів (інвесторів та кредиторів). Це сприяє підвищенню інвестиційної привабливості агропідприємства, оскільки достовірні та оперативні фінансові дані є ключовою умовою для залучення капіталу [26].

Однак, незважаючи на численні переваги цифрових технологій, їх впровадження у сферу фінансової звітності не позбавлене викликів, одним з головних серед яких є питання кібербезпеки. Оскільки фінансова звітність містить важливу інформацію та базується на конфіденційних даних, необхідно забезпечити належний рівень захисту цих даних від несанкціонованого доступу та зловмисних атак. Іншим викликом є необхідність адаптації персоналу до нових цифрових інструментів, адже впровадження нових технологій вимагає від бухгалтерів та фінансових аналітиків нових навичок і знань, доступу до відповідних технологій та часу на навчання роботі з ними [63].

Висновки до розділу 2

Облікове забезпечення є ключовим елементом системи управління аграрним підприємством, що безпосередньо впливає на достовірність, зіставність та аналітичну цінність його фінансової звітності. Облікова політика є системою принципів, методів і процедур, самостійно визначених підприємством у межах чинного законодавства (НП(С)БО, МСФЗ). Вона виступає як важливий інструмент управління фінансовими результатами. Вибір таких її елементів, як методи амортизації, оцінки вибуття запасів та створення резервів прямо впливає на величину прибутку та вартість активів.

Проведений аналіз показав, що облікова політика ТОВ «Агрофірма «Корвет» є цілісною системою методичних і організаційних рішень, яка забезпечує достовірність фінансової інформації та відповідає вимогам чинного

законодавства. Підприємство використовує раціональні методи оцінки активів, витрат і результатів діяльності, зокрема прямолінійний метод амортизації та облік біологічних активів за первісною вартістю, що спрощує облік і зберігає точність даних.

Особливістю обліку в аграрному секторі є відображення біологічних активів (поточних і довгострокових) та результатів їх біологічної трансформації. Ключова проблема полягає у достовірній оцінці цих активів, пріоритетно за справедливою вартістю. Зміни цієї вартості (приріст, плодоношення чи знецінення) безпосередньо визнаються доходами або витратами звітного періоду, формуючи фінансовий результат.

Фінансовий результат (прибуток або збиток), відображений у Звіті про фінансові результати (форма 2), є інтегральним показником ефективності агропідприємства. Його формування є багатоетапною системною процедурою, яка починається з акумуляції та систематизації доходів та витрат. На кінцевий результат впливають як операційні, так і позареалізаційні доходи та витрати. Сезонність аграрного виробництва, коливання цін та правильний вибір облікових методів визначають коректність та аналітичну цінність цього показника.

Основним джерелом доходів є виручка від реалізації продукції рослинництва, а найбільшу частку у витратах становить собівартість реалізованої продукції. У 2022–2024 роках підприємство демонструє позитивну динаміку прибутковості, що свідчить про ефективне використання ресурсів та зважену облікову політику як інструмент управління фінансовими результатами.

Використання цифрових технологій є необхідною умовою для підвищення ефективності облікового забезпечення. Цифровізація дозволяє автоматизувати трудомісткі процеси, зокрема розрахунок собівартості, нарахування амортизації та, особливо, облік біологічних активів (контроль приросту, переоцінка). Впровадження цифрових рішень є стратегічним кроком для забезпечення достовірності фінансової звітності в умовах високої динаміки аграрного ринку.

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

3.1. Аудит фінансової звітності як механізм забезпечення достовірності інформації для інвесторів

Відповідно до положень Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» [53], фінансова звітність являє собою інформацію про фінансовий стан і результати діяльності підприємства, які представлені головним чином у балансі та звіті про фінансові результати підприємства. Користувачами фінансової звітності є фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень – внутрішні та зовнішні. Внутрішніми користувачами фінансової звітності є керівництво підприємства, власники, працівники. Вони використовують звітність для внутрішнього контролю, прийняття стратегічних рішень та оцінювання ефективності діяльності компанії. Зовнішніми користувачами є інвестори, потенційні інвестори, постачальники, підрядники, покупці, замовники, інші дебітори та кредитори, банки, органи державної влади та інші сторонні організації. Для них фінансова звітність є єдиним джерелом інформації для прийняття рішень щодо співпраці з підприємством, оцінювання його стабільності та платоспроможності. У табл. 3.1 наведено перелік основних категорій користувачів фінансової звітності та їх цільові потреби.

Таблиця 3.1 – Категорії користувачів фінансової звітності

Категорія користувачів	Цільові потреби та інтереси
Власники (акціонери, засновники)	Оцінка прибутковості бізнесу, ефективності управління, рівня рентабельності; прийняття рішень щодо подальшого фінансування або реінвестування
Менеджмент підприємства	Планування, аналіз і контроль діяльності; оцінка витрат, доходів, фінансової стійкості; прийняття стратегічних та оперативних управлінських рішень
Потенційні інвестори	Оцінка інвестиційної привабливості, ризиків, доходності вкладень; аналіз ліквідності, платоспроможності та перспектив розвитку підприємства
Кредитори (банки, фінансові установи)	Оцінка здатності підприємства погашати боргові зобов'язання, аналіз грошових потоків, забезпечення кредитних ризиків

Продовження таблиці 3.1

Постачальники та підрядники	Визначення надійності партнера, аналіз платоспроможності, оцінка можливості своєчасного виконання зобов'язань
Покупці та замовники	Переконавання у стабільності підприємства як постачальника продукції/послуг; гарантія виконання договірних умов
Державні органи (податкова, статистика)	Контроль за правильністю нарахування податків, дотриманням законодавства, формування статистичних даних і державної звітності
Працівники підприємства	Гарантії зайнятості, стабільності зарплати, соціальних виплат; оцінка перспектив розвитку підприємства
Громадськість та соціальні групи	Оцінка впливу підприємства на економіку регіону, екологічну ситуацію, соціальну відповідальність та прозорість діяльності

Головною метою аудиту фінансової звітності є перевірка точності та надійності фінансової звітності підприємств з урахуванням вимог законодавства й потреб користувачів. Для досягнення цієї мети аудитор виконує різноманітні процедури, такі, як перевірка реальності активів, аналіз структури доходів та витрат, оцінювання здатності підприємства генерувати грошові потоки тощо (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Процедури верифікації фінансової звітності

Звіт	Мета	Процедури	Можливі помилки
Баланс	Підтвердити достовірність та повноту відображення активів, зобов'язань і власного капіталу	Інвентаризація активів, звірка розрахунків, отримання підтверджень від контрагентів, аналіз первинних документів, тестування оцінки	Завищення активів, не відображені зобов'язання, неправильна оцінка, помилки класифікації активів і зобов'язань
Звіт про фінансові результати	Переконалися у правильності формування доходів і витрат за період	Перевірка договорів, актів виконаних робіт, первинних документів, аналітичні процедури, тестування періодизації	Завищення доходів, заниження витрат, віднесення операцій не до того періоду, фіктивні операції
Звіт про рух грошових коштів	Підтвердити правильність класифікації та достовірність відображення руху коштів за видами діяльності	Звірка банківських виписок, касових документів, аналіз кореспонденції рахунків, порівняння з операційною діяльністю	Невідповідність між фінрезультатом і рухом коштів, неправильна класифікація потоків (операційні, інвестиційні, фінансові), пропуски операцій

Продовження таблиці 3.2

Звіт про власний капітал	Перевірити достовірність змін у власному капіталі за період	Аналіз рішень засновників, протоколів, розподілу прибутку, перевірка правильності кореспонденції рахунків	Неправильний розподіл прибутку, помилки у відображенні змін капіталу, неповне розкриття інформації
--------------------------	---	---	--

З табл. 3.2 бачимо, що аудитор здійснює ретельний аналіз кожного компонента фінансової звітності, виконуючи при цьому різноманітні процедури аудиту, які допомагають виявити можливі помилки та недоліки. При цьому підприємства, які не приділятимуть належної уваги аудиту фінансової звітності, окрім вище наведених помилок можуть стикатися з іншими значними проблемами та негативними наслідками у своїй діяльності (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Проблеми з відсутності аудиту фінансової звітності

Проблема	Зміст проблеми	Наслідки
Низький рівень довіри до фінансової інформації	Дані звітності не підтверджені незалежною перевіркою	Втрата довіри інвесторів і кредиторів; збільшення вартості фінансування; зниження інвестиційної привабливості
Ризик викривлення фінансових результатів	Можливі помилки або навмисні викривлення доходів, витрат, активів	Викривлений прибуток; неправильне визначення податкових зобов'язань; ризик штрафів і санкцій
Недостатня прозорість для стейкхолдерів	Зовнішні користувачі не мають впевненості в достовірності звітності	Втрата партнерів; складнощі залучення нових контрагентів; бар'єри виходу на міжнародні ринки
Зростання ризику шахрайства та зловживань	Відсутність зовнішнього контролю сприяє порушенню фінансової дисципліни	Фінансові втрати; збільшення зловживань; зниження контролю за ресурсами
Неможливість підтвердження реальної вартості активів	Помилки в оцінці та класифікації активів залишаються непоміченими	Викривлення структури балансу; помилкові коефіцієнти ліквідності та стійкості; хибна оцінка інвестиційної привабливості
Обмежений доступ до фінансування та інвестицій	Фінансова звітність без аудиту не відповідає вимогам банків і фондів	Відмови у кредитах; погіршення умов фінансування; зменшення можливостей інвестиційного розвитку
Ризик невідповідності законодавству	Підприємство може порушувати НП(С)БО, МСФЗ або податкові норми	Штрафи; донарахування податків; труднощі при перевірках контролюючих органів

Аналіз проблем, що виникають за відсутності аудиту фінансової звітності, свідчить про те, що незалежна перевірка є критично важливим інструментом забезпечення достовірності та прозорості фінансової інформації. Відсутність аудиту формує широкий спектр ризиків – від викривлення фінансових результатів і зниження довіри інвесторів до погіршення управлінських рішень, обмеження доступу до фінансових ресурсів та зростання репутаційних втрат. Сукупність зазначених негативних наслідків знижує інвестиційну привабливість підприємства та ускладнює його стратегічний розвиток.

Для досягнення вищезазначеної мети аудиту аудитор повинен забезпечити отримання достатньої кількості необхідних аудиторських доказів. Це забезпечує об'єктивне оцінювання фінансової звітності та формування обґрунтованої думки про її достовірність, що становить основу для подальших управлінських рішень і довіри користувачів до представленої інформації. Аудиторські докази являють собою інформацію, яку аудитор використовує при формуванні своїх висновків: інформацію, що міститься в бухгалтерських записах, є основою для фінансової звітності, інформацію, отриману з інших джерел. При цьому наведені докази аудитор збирає й аналізує для того, щоб перевірити достовірність фінансової інформації, яка міститься у звітності підприємства. У табл. 3.4 наведено аудиторські процедури отримання доказів відповідно до Міжнародного стандарту аудиту (МСА) 500 «Аудиторські докази» [40].

Таблиця 3.4 – Аудиторські процедури отримання доказів

Назва процедури	Сутність процедури
1. Процедура оцінки ризиків	розуміння бізнесу клієнта як оцінка ризиків співробітництва, починається на стадії попереднього ознайомлення з діяльністю клієнта, містить дослідження економічного середовища функціонування, установчих документів, організації та стану обліку, звітності і внутрішнього контролю
2. Подальші аудиторські процедури:	тест заходів контролю – вивчення записів / документів: внутрішніх, зовнішніх, у паперовій, електронній або іншій формі, або фізичний огляд активу;
а) інспектування	
б) процедури по суті:	пошук фінансової та нефінансової інформації від обізнаних осіб як у самого суб'єкта господарювання, так і за його межами;
- запит	

Продовження таблиці 3.4

- повторне виконання	незалежне виконання аудитором процедур або заходів внутрішнього контролю, які вже виконувалися як частина заходів внутрішнього контролю суб'єкта господарювання;
- зовнішнє підтвердження	докази, отримані у вигляді прямої письмової відповіді від третьої сторони у паперовій, електронній, іншій формах;
- повторне обчислення	перевірка арифметичної правильності розрахунків у документах чи записах;
- аналітичні процедури	оцінка фінансової інформації через аналіз правдоподібного взаємозв'язку між фінансовими та нефінансовими даними, зокрема, дослідження ідентифікованих коливань чи взаємозв'язків, що суперечать іншій доречній інформації або значно відрізняються від очікуваних показників;
- спостереження	нагляд за процесом, процедурою, яку виконують інші особи, наприклад, за виконанням заходів внутрішнього контролю

У процесі перевірки згідно із МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики» [39] аудитор використовує такі поняття:

1) процедура по суті - аудиторська процедура, що призначена для виявлення суттєвих викривлень на рівні тверджень та містить: тести деталей (класів операцій, залишків рахунків та розкриття інформації) та аналітичні процедури по суті;

2) тест заходів контролю - аудиторська процедура, що розроблена для оцінки ефективності функціонування заходів контролю для запобігання або виявлення та виправлення суттєвих викривлень на рівні тверджень.

Кожна процедура має власне призначення й забезпечує перевірку різних аспектів діяльності: від оцінки ризиків і тестування системи внутрішнього контролю до підтвердження окремих операцій, аналітичного дослідження та спостереження за процесами всередині підприємства. Використання різних методів дозволяє аудитору встановити відповідність звітності реальному стану активів, зобов'язань і фінансових результатів, а також своєчасно ідентифікувати потенційні викривлення. Сукупність цих процедур забезпечує формування об'єктивного аудиторського висновку, який підвищує довіру інвесторів та інших користувачів до фінансової інформації підприємства.

Для забезпечення об'єктивної оцінки фінансових результатів діяльності підприємства аудит здійснюється поетапно (див. рис.3.1), що дає змогу системно охопити всі ключові аспекти фінансової звітності та господарських операцій. Кожен етап має своє призначення та спрямований на досягнення загальної мети аудиторської перевірки.

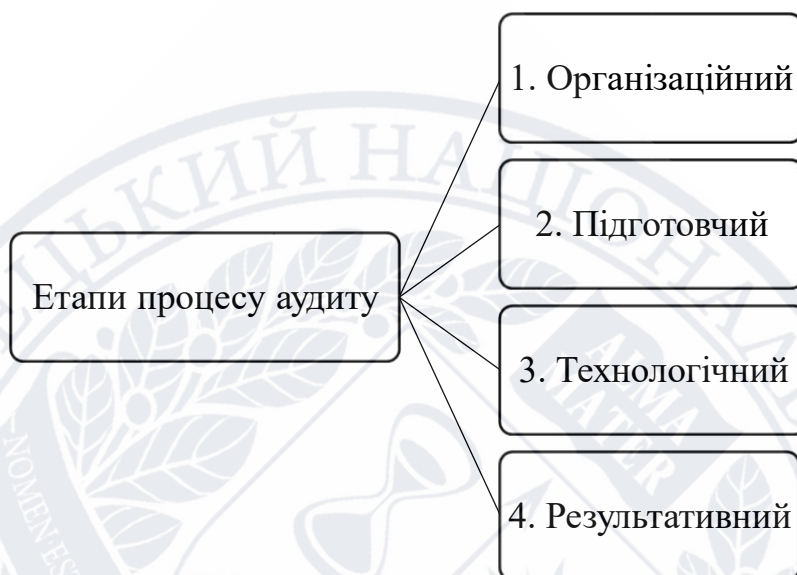

Рисунок 3.1 – Етапи процесу аудиту за міжнародними вимогами

На першому організаційному етапі аудитор знайомиться зі специфікою діяльності підприємства, його позицією на ринку та значенням у відповідній галузі. Водночас, на цьому етапі вирішуються правові питання, пов'язані з проведенням аудиту, що визначають подальші юридичні дії як з боку аудитора, так і підприємства-клієнта. Підготовчий етап передбачає планування аудиторської перевірки на основі інформації, отриманої під час попереднього етапу. У цьому процесі враховуються результати оцінки облікової системи, ефективність внутрішнього контролю, розрахунки рівня суттєвості та аудиторського ризику. Важливо, що на цьому етапі проводиться глибока оцінка стану обліку та контролю, адже саме ці дані формують основу для подальших аудиторських процедур. Основний (технологічний) етап полягає у фактичному проведенні перевірки – зіставленні даних звітності з обліковими регістрами, аналізі достовірності відображення доходів, витрат та фінансових результатів. На цьому етапі здійснюється збір аудиторських доказів, які фіксуються у робочих

документах відповідно до вимог МСА 230 «Аудиторська документація» [38]. Аудитори застосовують різні методи – від перерахунків і запитів до інспектування та аналітичних процедур. У результаті можуть бути виявлені помилки або порушення. На завершальному етапі аудиту проводиться остаточне узагальнення результатів перевірки та їх документальне оформлення. Аудитор систематизує зібрані під час перевірки докази, аналізує їх значущість і формує професійне судження щодо достовірності фінансової звітності підприємства. Після цього результати аудиту обговорюються з керівництвом підприємства для погодження виявлених недоліків або підтвердження правильності обліку. Завершується етап складанням і підписанням аудиторського звіту, який містить остаточні висновки щодо стану фінансової звітності та рівня дотримання підприємством вимог бухгалтерського обліку і фінансової прозорості [17].

Аудиторський висновок є ключовим документом, що підтверджує рівень достовірності та відповідності фінансової звітності встановленим стандартам. Для інвесторів він виступає індикатором надійності підприємства, рівня фінансових ризиків та коректності управлінських рішень. Міжнародні стандарти аудиту передбачають чотири основні види аудиторських висновків, кожен з яких по-різному впливає на інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання, як це показано у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Види аудиторських висновків та їх інтерпретація інвесторами

Вид аудиторського висновку	Опис	Інтерпретація інвесторами
Немодифікована думка	Аудитор підтверджує, що фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах відповідає вимогам МСФЗ або НП(С)БО та достовірно відображає фінансовий стан підприємства	підприємство має налагоджену систему обліку й внутрішнього контролю; ризик викривлення фінансової інформації мінімальний; компанія є надійним об'єктом для інвестування; потенційні інвестори можуть здійснювати фінансовий аналіз без додаткових коригувань.
Думка із застереженням	Аудитор виявив окремі суттєві, але не всеохоплюючі викривлення або обмеження в обсязі аудиту, що не дають змоги надати безумовно	існують окремі проблемні ділянки обліку; потрібен додатковий аналіз операцій, на які вказав аудитор; загальний ризик інвестування помірний; інвестори можуть

Продовження таблиці 3.5

	позитивний висновок. Водночас загалом звітність не містить критичних помилок	вимагати додаткові пояснення від менеджменту
Негативна думка	Аудитор дійшов висновку, що звітність містить суттєві та всеохоплюючі викривлення, які роблять її недостовірною та такою, що не відповідає вимогам стандартів	висока ймовірність фінансових ризиків і збитків; значні порушення в системі обліку та внутрішнього контролю; підприємство може приховувати проблеми платоспроможності або зобов'язань; інвестиційні рішення відкладаються або компанія розглядається як надризикова
Відмова від висловлення думки	Аудитор не зміг отримати достатні докази через суттєві обмеження в доступі до інформації або через невизначеність, що має всеохоплюючий характер	прозорість діяльності підприємства низька; високий ризик шахрайства або прихованих фінансових проблем; компанію практично неможливо оцінити за показниками звітності; інвестори, як правило, відмовляються від вкладень або вимагають повної реструктуризації обліку

Безумовно-позитивний висновок підвищує інвестиційну привабливість підприємства, тоді як модифіковані або негативні висновки сигналізують про проблему, яка потребує додаткового аналізу або коригування менеджментом.

У сучасних умовах нестабільності та високої конкуренції саме достовірність фінансової інформації слугує основою для прийняття інвестиційних рішень, оцінки ризиків і прогнозування майбутніх фінансових результатів. Аудит забезпечує незалежну оцінку правильності ведення обліку та формування звітності, тим самим підвищуючи прозорість та відповідальність суб'єкта господарювання через:

1. Забезпечення достовірності та повноти фінансової інформації.

Якісний аудит дозволяє підтвердити правильність оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат, що суттєво знижує ризики інвесторів щодо викривлення реального фінансового стану підприємства. Наявність аудиторського висновку без застережень підвищує рівень довіри як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів інформації, забезпечуючи прозорість діяльності підприємства.

2. Зниження інформаційних та інвестиційних ризиків.

Високоякісний аудит зменшує ймовірність прихованих збитків, помилок в обліку чи шахрайських операцій. Для інвесторів це означає нижчий рівень невизначеності та можливість адекватно оцінювати рентабельність і ризиковість інвестиційних проєктів. Зниження ризиків сприяє збільшенню готовності інвесторів вкладати кошти, а також зменшенню вимог до премії за ризик, що здешевлює залучення капіталу для підприємства.

3. Підвищення прозорості системи корпоративного управління.

Аудиторська перевірка передбачає аналіз ефективності системи внутрішнього контролю, процедур управління ризиками та дотримання принципів корпоративного управління. Належний рівень контролю свідчить про чіткість управлінських процесів і відповідальність менеджменту підприємства. Для інвесторів це є важливим сигналом надійності та стабільності компанії, що підвищує її інвестиційну привабливість.

4. Покращення можливостей залучення фінансових ресурсів.

Підприємства, які проходять якісний аудит, мають суттєво кращі можливості залучати зовнішнє фінансування. Банки, кредитори та інвестиційні фонди охочіше співпрацюють із компаніями, чия звітність підтверджена незалежним аудитором. Це дозволяє отримувати доступ до фінансових ресурсів на більш вигідних умовах – знижуються ставки за кредитами, розширюються можливості участі в інвестиційних програмах.

5. Запобігання шахрайству та неефективним управлінським рішенням.

Професійно проведений аудит дозволяє своєчасно виявляти порушення, помилки та зловживання, що можуть завдати фінансових втрат підприємству. Це сприяє підвищенню дисципліни ведення обліку, зменшує ризики внутрішніх зловживань та забезпечує більш ефективне управління фінансовими ресурсами.

6. Вплив якості аудиту на ринкову вартість підприємства.

Компанії з підтвердженою достовірною фінансовою звітністю оцінюються інвесторами вище, оскільки рівень невизначеності щодо їх фінансових результатів і майбутніх грошових потоків є нижчим.

Аудит виступає інструментом зниження ризиків, підвищення прозорості управління, формування позитивної репутації та покращення доступу до фінансових ресурсів. Підприємства, які забезпечують високий рівень аудиторської перевірки, отримують стратегічні переваги та мають кращі перспективи розвитку на конкурентному ринку.

У сучасних умовах, враховуючи кризовий стан української економіки, більшість вітчизняних підприємств змушені діяти в нестабільному середовищі з високим рівнем конкуренції. Така ситуація потребує мінімізації фінансових ризиків і впровадження дієвих управлінських підходів. Особливо загострилася ця проблема після початку повномасштабної війни. Як зазначають дослідники, в умовах воєнного стану надзвичайно складно проводити об'єктивну оцінку або прогноз фінансової стабільності підприємств, адже війна створює форс-мажорні обставини, що можуть призводити не лише до зниження господарської активності, а й до повного припинення роботи підприємства чи безповоротної втрати його майна й ресурсів.

Окремою групою проблем аудиторської практики є труднощі зі збиранням та перевіркою звітності підприємств, чиї активи перебувають на тимчасово окупованих територіях, були пошкоджені або повністю знищені внаслідок бойових дій. Такі умови суттєво ускладнюють проведення повного комплексу аудиторських процедур. Додаткові ризики виникають через зростання фінансового шахрайства та операцій із легалізації незаконних доходів, а також через небезпеку для аудиторів, які здійснюють виїзні перевірки у районах, наближених до бойових дій. Це знижує об'єктивність та повноту аудиту та підвищує витрати на його проведення.

За таких умов особливого значення набуває використання ІТ-технологій, зокрема дистанційні форми аудиту та надання рекомендацій із мінімізації фінансових ризиків. Зростає кількість звернень за консультаційними послугами замість проведення комплексного аудиту, що негативно впливає на прибутковість аудиторських компаній.

Проблеми аудиторської діяльності в умовах воєнного стану було враховано й на законодавчому рівні. Прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»» [54], яким передбачено:

- уточнення критеріїв виключення аудиторів із Реєстру аудиторів України;
- надання Раді нагляду права затверджувати та коригувати кошторис Органу суспільного нагляду;
- встановлення, що під час воєнного стану та протягом шести місяців після його завершення перевірки системи контролю якості здійснюються лише за згодою суб'єктів аудиторської діяльності.

Крім того, Рада Аудиторської палати України оприлюднила «Інформаційний лист щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти» [61], у якому було чітко окреслено правові підходи до здійснення аудиторської діяльності в умовах воєнного стану. У документі детально роз'яснюються основні вимоги до формування аудиторського звіту з урахуванням викликів, пов'язаних з війною.

Зокрема, законодавчо передбачено низку важливих аспектів:

- аудиторам слід обов'язково зазначати у звіті результати додаткових процедур, які були проведені через вплив війни на підприємство;
- у звіті має бути наведений пояснювальний параграф, що стосується додаткового розкриття у фінансовій звітності, пов'язаних із суттєвою невизначеністю, викликаною воєнними подіями;
- у разі неналежного розкриття такої інформації або використання нереалістичних припущень щодо безперервності діяльності, аудитор повинен висловити думку із застереженням або навіть негативну думку;
- якщо через воєнні обставини аудитор не має змоги отримати достатні й відповідні докази, допускається обґрунтоване застереження або відмова від надання думки через обмеження обсягу аудиту.

Після завершення бойових дій аудит відіграватиме ключову роль у відновленні економіки, забезпеченні ефективного використання ресурсів та залученні інвестицій. Основні напрямки розвитку включатимуть:

1. Підвищення вимог до прозорості звітності: компанії будуть зобов'язані надавати більш детальну інформацію про фінансові результати, використання коштів та ризики, що сприятиме підвищенню довіри з боку інвесторів і державних органів.

2. Посилення міжнародного співробітництва у сфері аудиту: Україна активніше інтегруватиметься у світові аудиторські стандарти, зокрема Міжнародні стандарти аудиту (ISA).

3. Розширення практики судово-бухгалтерської експертизи: після війни зросте потреба в аудиторських дослідженнях для визначення шкоди, завданої майну, фінансових порушень та кримінально-правових аспектів. Судово-бухгалтерська експертиза стане інструментом відновлення справедливості та контролю за використанням державних і приватних ресурсів.

4. Інтеграцію цифрового аудиту та автоматизованих систем аналітики: аудит після війни дедалі більше базуватиметься на цифрових технологіях – використанні систем аналітики великих даних, автоматизованому контролі бухгалтерських процесів, електронному документообігу та програмних рішеннях для ризик-орієнтованого аудиту.

Розвиток аудиторської діяльності в умовах економічної нестабільності та війни супроводжується суттєвими викликами, проте водночас стимулює модернізацію галузі, адаптацію методів перевірки та цифровізацію процесів. Законодавчі зміни, технологічні інновації та зростаюча роль аудиту як гаранта прозорості створюють підґрунтя для подальшого зміцнення аудиторської професії та підвищення її значення у післявоєнному відновленні економіки України.

3.2. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства на основі фінансових показників

Стійке конкурентоспроможне функціонування будь-якого сучасного підприємства можливе лише за умови його модернізації, активного та всебічного розширення діяльності та використання новітніх технологій, як у виробництві, так і в управлінні. Реалізація цих заходів потребує пошуку найбільш доступних джерел додаткових фінансових ресурсів – інвестицій. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства відіграє дуже важливу роль, оскільки потенційні інвестори звертають на цю ознаку найбільшу увагу, в більшості випадків вдаючись до вивчення показників фінансово-господарської діяльності підприємства за останні декілька років. Крім того, для найбільш правильної оцінки інвестиційної привабливості підприємства інвестори оцінюють його як частину галузі, порівнюючи його з іншими фірмами, що працюють у галузі [50].

Сьогодні практично для будь-якої ніші бізнесу характерний надзвичайно високий рівень конкуренції. Для того, щоб не тільки вижити в цьому середовищі, але й зайняти конкурентоспроможну позицію, компанії повинні постійно розвиватися, переймаючи передовий міжнародний досвід, освоюючи нові технології, розширюючи сферу діяльності. Саме з таким динамічним розвитком приходить розуміння того, що подальший розвиток неможливий без інвестицій [15]. Інвестиції дають підприємству конкурентну перевагу і часто є каталізатором зростання. Для інвесторів надзвичайно важливим є аналіз та оцінка інвестиційної привабливості підприємства, оскільки це дає можливість мінімізувати ризик неправильного інвестування.

Аналіз економічної літератури та господарської практики дає підстави вважати, що підприємство не може відмовитися від інвестицій. Це суперечить його життєвому циклу, що робить його абсолютно незахищеним від інших компаній-конкурентів. Правомірно навіть сказати, що відмова від інвестицій є найбільш значним ризиком, якому може піддати сама себе компанія. Це багато в чому еквівалентно банкрутству підприємства. Інвестиційний проект дозволяє фірмі адаптуватися до макроекономічних реалій та змін зовнішнього

середовища, передбачаючи їх [12]. Поняття інвестиційної привабливості традиційно пов'язується з перевагами у виборі об'єкта для інвестування. Інвестиційна привабливість будь-якого об'єкта інвестування – це сукупність різноманітних об'єктивних характеристик, можливостей і ресурсів, які в сукупності складають потенційний платоспроможний попит на інвестиції в даний об'єкт інвестування [24].

Для оцінки інвестиційної привабливості підприємства необхідно використовувати систему фінансових показників, які комплексно характеризують його ліквідність, фінансову стійкість, ефективність діяльності та прибутковість. Такі показники дозволяють інвесторам отримати об'єктивне уявлення про ризики, потенціал розвитку, рівень платоспроможності та рентабельність підприємства.

Таблиця 3.6 – Показники інвестиційної привабливості аграрного підприємства

Група показників	Показник	Що показує для інвестора
Показники ліквідності	Абсолютна ліквідність	Здатність підприємства негайно погасити свою поточну заборгованість. Висока ліквідність = низькі ризики.
	Швидка ліквідність	Показує, чи зможе підприємство розрахуватися за рахунок найбільш ліквідних активів без продажу запасів.
	Поточна ліквідність	Загальна платоспроможність підприємства у короткостроковому періоді.
Показники фінансової стійкості	Коефіцієнт автономії	Чим більша частка власного капіталу, тим менший ризик фінансової залежності та банкрутства.
	Коефіцієнт фінансування	Дає уявлення про фінансову стійкість і ризики кредиторської залежності.
	Коефіцієнт довгострокового залучення	Показує, наскільки підприємство залежить від довгострокових кредитів та інвестицій.
	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Характеризує гнучкість фінансової політики та здатність швидко реагувати на зміни.

Продовження таблиці 3.6

Рентабельність діяльності	Рентабельність продажів (ROS)	Оцінює рівень прибутковості основної діяльності.
	Рентабельність активів (ROA)	Ефективність використання всіх ресурсів підприємства.
	Рентабельність власного капіталу (ROE)	Показує прибутковість вкладень власників. Один з найважливіших показників інвестиційної привабливості.
Коефіцієнти оборотності	Оборотність активів	Характеризує швидкість обігу ресурсів і їх використання для генерування доходу
	Оборотність дебіторської заборгованості	Визначає швидкість повернення коштів від покупців. Впливає на ліквідність та грошові потоки.
	Оборотність запасів	Показує ефективність використання матеріальних ресурсів, особливо важливо для аграрної сфери.

Метою розрахунків інвестиційної привабливості є комплексна характеристика фінансового стану та визначення перспектив розвитку підприємства з позиції потенційного інвестора. У рамках оцінки аналізуються ключові фінансові показники: ліквідності та платоспроможності підприємства, аналіз фінансової стійкості та структури капіталу підприємства, аналіз ділової активності та рентабельності діяльності. Отримані результати дозволяють зробити узагальнені висновки щодо рівня ризикованості інвестицій, можливостей підприємства генерувати стабільний прибуток, а також визначити його конкурентні переваги та слабкі сторони. Проведенні розрахунки здійсненні на основі фінансової звітності ТОВ «Агрофірма «Корвет».

Аналіз ліквідності та платоспроможності є критично важливим для оцінки здатності підприємства вчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми поточними (короткостроковими) зобов'язаннями. Розрахунки проведено на підставі даних Балансу (Форма № 1-м) які наведено в Додатку Б на початок та кінець звітного періоду. Всі показники наведені в тис. грн.

Для розрахунку ключових показників ліквідності було використано такі формули:

$$K \text{ абсолютної ліквідності} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$$

$$K_{\text{швидкої ліквідності}} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Поточні зобов'язання}}$$

$$K_{\text{поточної ліквідності}} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$$

Таблиця 3.7 – Розрахунок показників ліквідності

Показник	На початок періоду	На кінець періоду	Нормативне значення	Зміна
Поточні зобов'язання	20 218,3	25 820,8	-	+27,71%
Абсолютна ліквідність	0,009	0,075	>0,2	+0,066
Швидка ліквідність	4,0	4,4	>0,7 – 1,0	+ 0,4
Поточна ліквідність	7,8	7,0	>1,5 – 2,0	-0,8

Рисунок 3.2 – Показники ліквідності підприємства

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності на кінець періоду (0,075) є низьким, хоча і зросло порівняно з початком періоду (0,009). Це означає, що миттєво (за рахунок грошей) підприємство може покрити лише 7,5% своїх поточних зобов'язань. Така ситуація типова для аграрних підприємств, які оптимізують грошові залишки і мають довгий виробничий цикл.

Коефіцієнт швидкої ліквідності значно перевищує норму, і навіть зріс за період. Це свідчить про те, що підприємство має більш ніж достатньо високоліквідних активів (гроші та дебіторська заборгованість) для покриття

своїх поточних боргів, навіть якщо не враховувати запаси. Кожен 1 грн поточних зобов'язань покривається 4,39 грн ліквідних активів. Але також таке високе значення (4,39) здебільшого спричинене значним обсягом дебіторської заборгованості (109,4 млн грн). Якщо значна частина цієї заборгованості виявиться сумнівною або буде погашатися із затримкою, реальна швидка ліквідність буде нижчою.

Коефіцієнт поточної ліквідності. Покриття поточних зобов'язань усіма оборотними активами надлишкове. Це свідчить про високий запас міцності підприємства, його кредитоспроможність і платоспроможність. З іншого боку, настільки високий коефіцієнт (7,00) може вказувати на нераціональне управління активами, зокрема, на накопичення значної дебіторської заборгованості або утримання надто великих запасів (хоча запаси зменшились, їх частка все ще висока). Надлишок ліквідності часто є ознакою неефективного розміщення коштів.

Отже, ТОВ «АГРОФІРМА «КОРВЕТ» демонструє відмінний рівень платоспроможності та кредитоспроможності за звітний період. Підприємство здатне покрити свої поточні зобов'язання як за рахунок найбільш ліквідних активів, так і за рахунок загальних оборотних активів з великим запасом міцності. Кредитори та постачальники можуть розцінювати підприємство як надійного партнера. Високі показники коефіцієнту швидкою ліквідності (4,39 та 7,00) свідчать про те, що значні кошти вилучені з обороту і знаходяться або в дебіторській заборгованості (яка не приносить доходу), або в надмірних запасах. Необхідно терміново провести детальний аналіз оборотності дебіторської заборгованості та вжити заходів для її оптимізації/скорочення до більш раціонального рівня.

Аналіз фінансової стійкості дозволяє оцінити здатність підприємства фінансувати свою діяльність, підтримувати структуру капіталу в оптимальному стані та бути незалежним від зовнішніх кредиторів. Аналіз структури капіталу показує питому вагу основних джерел фінансування у загальній структурі підприємства.

Таблиця 3.8 – Аналіз структури капіталу (вертикальний аналіз пасиву)

Показник	На початок періоду, %	На кінець періоду, %	Зміна
Власний капітал	70,05	71,88	+1,83
Довгострокові зобов'язання	19,83	17,08	-2,75
Поточні зобов'язання	10,18	11,04	+0,86
Позиковий капітал ($ДЗ+ПЗ$)	29,95	28,12	-1,83

Рисунок 3.3 – Аналіз структури капіталу

Структура капіталу покращилася. Частка власного капіталу перевищує 71% і зросла за рахунок спрямування чистого прибутку на збільшення нерозподіленого прибутку. Зменшення частки довгострокових зобов'язань при незначному зростанні поточних зобов'язань свідчить про зміцнення фінансової незалежності.

Таблиця 3.9 – Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості

Коефіцієнт	На початок періоду	На кінець періоду	Нормативне значення	Динаміка
1. Коефіцієнт автономії ($БК/ВБ$)	0,70	0,72	$>0,5$	+0,02
2. Коефіцієнт фінансування ($ВБ/ПК$)	2,33	2,56	$>1,0$	+0,23
3. Коефіцієнт довгострокового залучення ($ДЗ/(БК+ДЗ)$)	0,22	0,19	$<0,5$	-0,03
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($БК/(НА-БК)$)	0,71	0,69	$>0,2$	-0,02

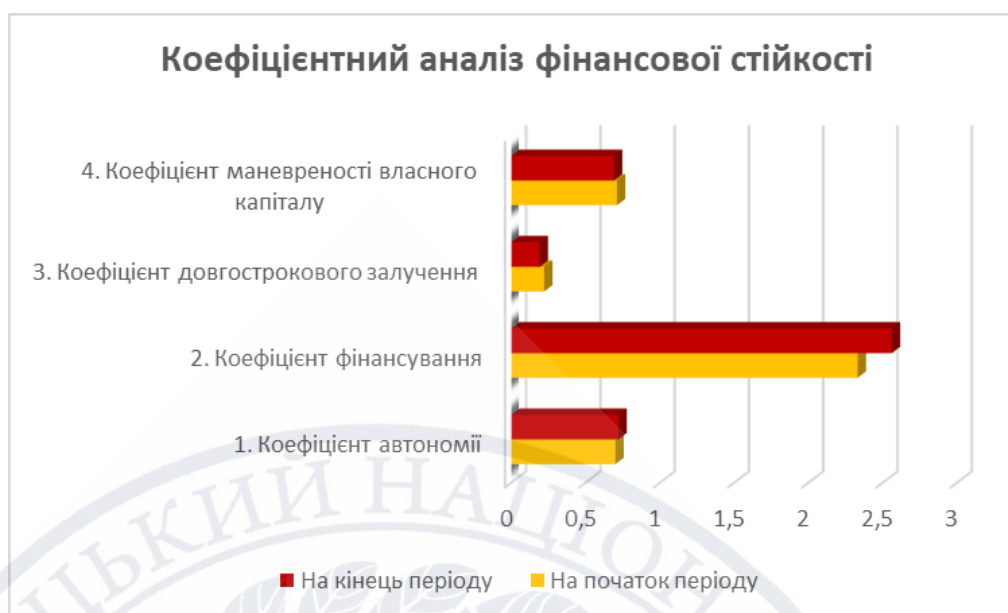

Рисунок 3.4 – Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості

Коефіцієнт автономії значно вищий за нормативне значення. Це означає, що 71,9% активів підприємства фінансується за рахунок власних коштів. Підприємство є фінансово незалежним.

Коефіцієнт фінансування значно вищий за норматив отже, на кожную гривню позикового капіталу припадає 2,56 грн власного, що підтверджує високу стійкість та значний "запас міцності".

Коефіцієнт довгострокового залучення показує, що лише 19,2% довгострокових джерел сформовано за рахунок довгострокових зобов'язань. Це свідчить про консервативну фінансову політику та низьку ризиковість.

Коефіцієнт маневреності показує, що 68,3% власного капіталу є вільним для фінансування оборотних активів. Це дуже високе значення, яке свідчить про гнучкість фінансової політики. Зниження показника на 0,02 є незначним і пов'язане з більшим зростанням необоротних активів у порівнянні з власним капіталом.

Визначаємо тип фінансової стійкості. Для більш точної оцінки визначимо наявність джерел фінансування для покриття запасів та витрат, точніше визначимо величини покриття.

Таблиця 3.10 – Величина покриття

Величина покриття	Формула	На кінець періоду (тис.грн)
1. Власний оборотний капітал (ВОК)	Власний капітал – Необоротні активи	168 109,4 – 53 144,4 = 114 965,0
2. Власні та довгострокові джерела (ВДД)	ВОК + Довгострокові зобов'язання	114 965,0 + 39 954,9 = 154 919,9
3. Загальна величина джерел (ЗДФ)	ВДД + Поточні зобов'язання	154 919,9 + 25 820,8 = 180 740,7

Порівняємо величини покриття з обсягом запасів (Запаси=104174,1 тис. грн):

ВОК (114 965,0) > Запаси (104 174,1)

ВДД (154 919,9) > Запаси (104 174,1)

ЗДФ (180 740,7) > Запаси (104 174,1)

Оскільки власний оборотний капітал перевищує суму запасів, підприємство класифікується як таке, що має абсолютну фінансову стійкість, всі запаси та витрати повністю покриваються за рахунок власного оборотного капіталу. Позитивна динаміка власного капіталу та коефіцієнта автономії підтверджує, що політика самофінансування за рахунок високих прибутків зміцнює стійкість.

Таким чином, за показниками фінансової стійкості, підприємство є надійним для інвесторів та кредиторів і має значний потенціал для подальшого залучення позикових коштів у разі потреби.

Аналіз ділової активності та рентабельності є ключовими для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства та прибутковості його діяльності.

Таблиця 3.11 – Рентабельність діяльності

Показник	Формула	Попередній період	Звітний період	Динаміка
Рентабельність продажів (ROS)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}}$	$\frac{3\,358,7}{62\,819,5} = 5,35\%$	$\frac{29\,740,1}{158\,913,6} = 18,71\%$	+13,36
Рентабельність активів (ROA)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні активи}}$	$\frac{3\,358,7}{197\,819,0} = 1,70\%$	$\frac{29\,740,1}{215\,852,05} = 13,78\%$	+12,08

Продовження таблиці 3.11

Рентабельність власного капіталу (ROE)	Чистий прибуток	3 358,7	29 740,1	+16,98
	Середній власний капітал	$\frac{138\,369,3}{= 2,43\%}$	$\frac{153\,239,35}{= 19,41\%}$	

Рисунок 3.5 – Рентабельність діяльності

Рентабельність продажів зросла більш ніж у 3,5 рази. Це свідчить про значне підвищення ефективності операційної діяльності: або за рахунок суттєвого зниження собівартості/витрат на одиницю продукції, або за рахунок зростання цін реалізації.

Рентабельність активів зросла майже у 8 разів. Це є винятково позитивним показником, який свідчить про високу віддачу від кожного вкладеного активу (землі, обладнання, запасів). Різке зростання ROE до 19,41% підтверджує високу інвестиційну привабливість підприємства.

Ділова активність показує швидкість обігу ресурсів та ефективність управління активами.

Таблиця 3.12 – Коефіцієнти оборотності

Показник	Формула	Попередній період	Звітний період	Динаміка
1. Оборотність активів	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середні активи}}$	$\frac{62\,819,5}{197\,819,0} = 0,32$	$\frac{158\,913,6}{215\,852,05} = 0,74$	+0,42 оберту
2. Оборотність дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середні ДЗ}}$	$\frac{62\,819,5}{80\,773,3} = 0,78$	$\frac{158\,913,6}{95\,110,8} = 1,67$	+0,89 оберту
Термін погашення ДЗ	$365 / \text{оборотність ДЗ}$	$365/0,78 = 468$ днів	$365/1,67 = 219$ днів	-249 днів
3. Оборотність запасів	$\frac{\text{Собівартість реалізації}}{\text{Середні запаси}}$	$\frac{49\,365,4}{80\,131,8} = 0,62$	$\frac{113\,546,6}{73\,192,95} = 1,55$	+0,93 оберту
Термін обороту запасів	$365 / \text{оборотність запасів}$	$365/0,62 = 589$ днів	$365/1,55 = 235$ днів	-354 днів

Рисунок 3.6 – Коефіцієнти оборотності

Швидкість обігу всіх активів збільшилася більш ніж удвічі. Це свідчить про інтенсивніше використання майна підприємства для генерування продажів.

Незважаючи на абсолютне зростання суми дебіторської заборгованості (як було виявлено в експрес-аналізі), термін її погашення скоротився більш ніж удвічі (з 468 до 219 днів). Це означає, що управління кредитною політикою значно покращилося, і підприємство набагато швидше отримує кошти від

покупців. Швидкість перетворення запасів у продажі зросла більш ніж удвічі, а термін обороту скоротився з майже двох років до 235 днів. Це може свідчити про покращення логістики та управління зберіганням та швидшу реалізацію готової продукції.

Аналіз підтверджує, що 2024 рік став для ТОВ «АГРОФІРМА «КОРВЕТ» роком значного прориву в ефективності. Усі ключові показники рентабельності (ROS, ROA, ROE) продемонстрували стрімке зростання (від 3,5 до 8 разів), що свідчить про високий рівень прибутковості та сильну інвестиційну привабливість. Підприємство значно прискорило оборот своїх основних робочих капіталів (активів, запасів, дебіторської заборгованості). Скорочення терміну погашення дебіторської заборгованості з 468 до 219 днів є ознакою різкого покращення фінансового управління та контролю за грошовими потоками. Загалом, підприємство ефективно нарощує доходи і при цьому демонструє високу віддачу від кожного вкладеного активу. Можна підсумувати:

На основі детальних розрахунків показників рентабельності, фінансової стійкості та ліквідності, інвестиційну привабливість ТОВ «АГРОФІРМА «КОРВЕТ» можна оцінити як високу. Фінансовий стан підприємства характеризується стабільністю, низьким рівнем ризику та винятковою ефективністю діяльності. Як у підсумку розглянемо у табл. 3.7. ключові фактори привабливості та ризикові фактори.

Таблиця 3.13 – Фактори привабливості та ризику

Фактор	Ключовий показник	Значення (2024 р.)	Інтерпретація для інвестора/кредитора
Фактори привабливості			
Висока дохідність	Рентабельність власного капіталу (ROE)	19,41%	Для власників та акціонерів: кожна гривня власного капіталу приносить 19,4 коп. чистого прибутку, що є високою віддачею, яка значно зросла за звітний період
Ефективність діяльності	Рентабельність продажів (ROS)	18,71%	Для потенційних партнерів: висока здатність контролювати витрати та генерувати прибуток

Продовження таблиці 3.13

Фінансова незалежність	Коефіцієнт автономії	0,719	Для кредиторів: тільки 28,1% активів фінансується за рахунок позикових коштів. Підприємство має високу фінансову стійкість та низьку залежність від зовнішнього фінансування.
Надійна платоспроможність	Коефіцієнт поточної ліквідності	7,00	Для кредиторів та постачальників: підприємство має достатньо оборотних активів (в 7 разів більше) для покриття всіх короткострокових зобов'язань.
Самофінансування	Зростання власного капіталу	+21,5%	Свідчить, що підприємство здатне фінансувати своє зростання за рахунок власних зароблених коштів (чистого прибутку)
Фактори ризику			
Керування обігом коштів	Дебіторська заборгованість	+35,5%	Інвестору слід вимагати деталізації структури та термінів погашення цієї заборгованості. Якщо вона значною мірою прострочена, це може знизити реальну ліквідність, незважаючи на високі коефіцієнти
Зниження поточної ліквідності	Коефіцієнт поточної ліквідності	-0,79 п.п. (з 7,79 до 7,00)	Зниження є незначним і показник все одно високий. Це свідчить про використання вільних коштів на інвестиції (зростання необоротних активів) або фінансування зростання дебіторської заборгованості

ТОВ «АГРОФІРМА «КОРВЕТ» є привабливим інвестиційним об'єктом як для стратегічних інвесторів (завдяки високій ROE та фінансовій стійкості), так і для кредиторів (завдяки мінімальному ризику неплатоспроможності).

Основна перевага полягає у високій рентабельності, що зросла майже у 8 разів, та міцній фінансовій автономії. Підприємство має значний потенціал для подальшого сталого розвитку. Потенційні інвестиції в це підприємство є низькоризиковими з погляду фінансової надійності.

Висновок до розділу 3

Аналіз показав, що аудит є ключовим інструментом забезпечення достовірності, прозорості та повноти фінансової інформації, що підвищує довіру інвесторів, кредиторів та інших стейкхолдерів. Використання різноманітних аудиторських процедур дозволяє виявляти помилки, оцінювати ризики та підтверджувати реальну вартість активів і зобов'язань підприємства. У сучасних умовах економічної нестабільності та воєнних дій аудит набуває особливої ваги, оскільки забезпечує мінімізацію фінансових ризиків і підтримку інвестиційної привабливості підприємства.

Оцінка фінансових показників ТОВ «Агрофірма «Корвет» свідчить про високий рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Структура капіталу підприємства є оптимальною, із переважанням власного капіталу, що підвищує його незалежність від зовнішніх кредиторів. Високі показники ліквідності свідчать про здатність оперативно покривати поточні зобов'язання, хоча надлишкова дебіторська заборгованість потребує оптимізації. Загалом, фінансові результати підприємства демонструють його стабільність, ефективність управління та конкурентоспроможність.

Таким чином, поєднання якісного аудиту та системного аналізу фінансової звітності дозволяє сформулювати об'єктивну оцінку інвестиційної привабливості аграрних підприємств. Підтверджена аудитором достовірність фінансової інформації підвищує рівень довіри інвесторів, зменшує ризики вкладень та створює сприятливі умови для залучення фінансових ресурсів, що є критично важливим для розвитку та стабільного функціонування підприємств у сучасних економічних умовах.

ВИСНОВКИ

За підсумками виконання досліджень у роботі комплексно досліджено роль фінансової звітності як ключового інструменту формування інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства, а також проаналізовано особливості облікового, аналітичного та аудиторського забезпечення діяльності аграрного бізнесу в сучасних умовах. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі основні висновки:

1. Аграрний сектор України є стратегічно важливим для економіки країни та світового ринку продовольства, забезпечує значну частку ВВП, активний експорт сільськогосподарської продукції та продовольчу безпеку. Водночас підприємства галузі стикаються з низкою викликів, зумовлених сезонністю виробництва, особливостями обліку біологічних активів, нестачею кваліфікованих кадрів та ризиками, пов'язаними з воєнним станом. У цих умовах якісна та своєчасна фінансова звітність стає ключовим інструментом управління, залучення інвестицій та підтримки державою, забезпечуючи стабільність, прозорість та можливість адаптації агросектору до сучасних економічних і ринкових умов.

2. Інвестиційна привабливість підприємства є комплексною характеристикою, що відображає його фінансовий стан, ринкові позиції, організаційний рівень та перспективи розвитку. Фінансова звітність виступає ключовим інструментом оцінки інвестиційної привабливості, оскільки надає достовірну та систематизовану інформацію про стан і динаміку розвитку підприємства, дозволяючи потенційним інвесторам приймати обґрунтовані рішення. У сучасних умовах, зокрема в умовах воєнного стану, ефективне управління конкурентними перевагами та прозорість звітності залишаються визначальними факторами залучення інвестицій.

3. Облікове забезпечення є ключовим елементом системи управління аграрним підприємством, що безпосередньо впливає на достовірність, зіставність та аналітичну цінність його фінансової звітності. Облікова політика є

системою принципів, методів і процедур, самостійно визначених підприємством у межах чинного законодавства (НП(С)БО, МСФЗ). Вона виступає як важливий інструмент управління фінансовими результатами. Вибір таких її елементів, як методи амортизації, оцінки вибуття запасів та створення резервів прямо впливає на величину прибутку та вартість активів.

4. Особливими обліковими об'єктами в аграрному секторі є біологічні активи та результати їх біологічної трансформації, а ключова проблема полягає у достовірній оцінці цих активів, пріоритетно за справедливою вартістю. Фінансовий результат є інтегральним показником ефективності агропідприємства, а його формування є багатоетапною системною процедурою.

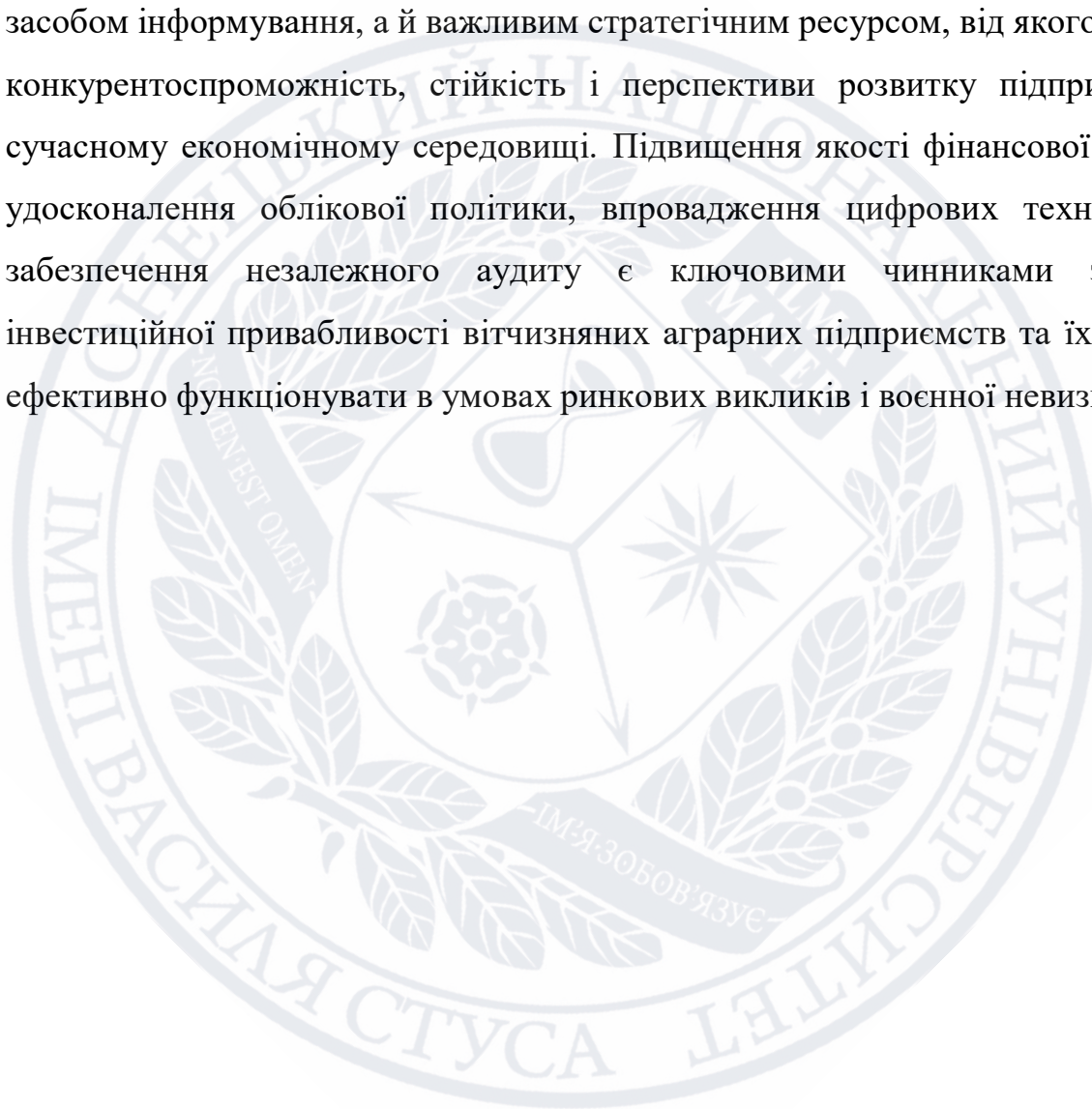
5. Використання цифрових технологій є необхідною умовою для підвищення ефективності облікового забезпечення. Цифровізація дозволяє автоматизувати трудомісткі процеси, зокрема розрахунок собівартості, нарахування амортизації та, особливо, облік біологічних активів (контроль приросту, переоцінка). Впровадження цифрових рішень є стратегічним кроком для забезпечення достовірності фінансової звітності в умовах високої динаміки аграрного ринку.

6. Аудит є ключовим інструментом забезпечення достовірності, прозорості та повноти фінансової інформації, що підвищує довіру інвесторів, кредиторів та інших стейкхолдерів. Використання аудиторських процедур дозволяє виявляти помилки, оцінювати ризики та підтверджувати реальну вартість активів і зобов'язань підприємства. У сучасних умовах економічної нестабільності та воєнних дій аудит набуває особливої ваги, оскільки забезпечує мінімізацію фінансових ризиків і підтримку інвестиційної привабливості підприємства.

7. Поєднання якісного аудиту та системного аналізу фінансової звітності дозволяє сформувати об'єктивну оцінку інвестиційної привабливості аграрних підприємств, що було апробовано на даних типового представника галузі, ТОВ «Агрофірма «Корвет». Аналіз його фінансових показників засвідчив високий рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості. Структура капіталу підприємства є оптимальною, із переважанням власного капіталу, що

підвищує його незалежність від зовнішніх кредиторів. Високі показники ліквідності свідчать про здатність оперативно покривати поточні зобов'язання, хоча надлишкова дебіторська заборгованість потребує оптимізації. Загалом, фінансові результати підприємства демонструють його стабільність, ефективність управління та конкурентоспроможність.

Результати роботи підтверджують, що фінансова звітність є не лише засобом інформування, а й важливим стратегічним ресурсом, від якого залежить конкурентоспроможність, стійкість і перспективи розвитку підприємства у сучасному економічному середовищі. Підвищення якості фінансової звітності, удосконалення облікової політики, впровадження цифрових технологій та забезпечення незалежного аудиту є ключовими чинниками зміцнення інвестиційної привабливості вітчизняних аграрних підприємств та їх здатності ефективно функціонувати в умовах ринкових викликів і воєнної невизначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. Національний інститут стратегічних досліджень, 2024 р.
URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahraryy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>
2. Аранчій Д. С. Інвестиційна привабливість підприємств: сутність, фактори впливу та оцінка існуючих методик аналізу. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Полтава, 2017 р. С. 144–147.
3. Аудит та бухгалтерська експертиза: навчальний посібник, Л. Гевлич. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 40, 60 – 61.
4. Барановська Т. В. Облікова політика: рівні, суб'єкти, складові. *Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки»*. 2013. № 3. С. 18–26.
5. Бланк І. О. Фінансова стратегія підприємства. Київ, 2010 р. 720 с.
6. Бойко, Л., Бойко, В. Сучасний стан агробізнесу в Україні та його ревіталізація у післявоєнний період. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023 р. Випуск 16. С. 55-61.
7. Гайдуцький А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки. *Економіка та інноваційний розвиток національного господарства: матеріали Всеукраїнського науково-виробничого журналу*. Хмельницький, 2013 р. С. 119–128.
8. Годнюк, І., Шевчук, Н. (2023). Облікова політика та її вплив на діяльність підприємства в умовах воєнного стану. *Економічні горизонти*. 2023 рік. Випуск №24, ст. 110–119.
9. Гончарук І. В., Старосуд В. І., Мулик Т. О. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств: механізм формування та аналітична оцінка. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018 рік. Випуск № 3. Ст. 18— 34.

10. Гурова, К., Мельничук, М., Пащенко, А. (2021). Оцінювання інвестиційної привабливості малого підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021 р. Випуск 32.
11. Державна підтримка агробізнесу під час війни. *BDO в Україні*. 2025 р. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/wartime-state-support-for-agribusiness>
12. Дзеніс В.О. Дзеніс О.О., Шестакова О.А. Міжнародна інвестиційна привабливість підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2017 рік. Випуск № 5.
13. Добрунік, Т., Волчек, Р., Кубік, В. (2024). Облікова оцінка біологічних активів як пріоритет релевантного інформаційного забезпечення діяльності аграрних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024 рік. Випуск №61.
14. Домбровська Н. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку: вплив технологій на ефективність та якість фінансової звітності. Економічний аналіз. 2023. Том 33. № 2. С. 239-246. <http://econa.wunu.edu.ua/index.php/econa/article/view/5715>.
15. Доценко І., Матвійчук Л. Модель оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2021 рік. Випуск № 2. Ст. 6-11.
16. Дунаєва М. В. Вплив облікової політики на показники фінансової звітності / Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. 8 груд. 2022 р. Ст. 114–116.
17. Задорожний О. Д. Теоретико-методичні засади аудиту фінансової звітності підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2021 рік. Випуск № 6. С. 15–21.
18. Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

19. Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 19.07.2022 р. № 2435-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2435-20#Text>

20. Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 03.11.2022 р. № 2719-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>

21. Китайчук, Т. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. *Економіка та суспільство*. 2023 р. Випуск 54.

22. Ковальова О., Іоргачова М. Фінансовий результат як індикатор інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022 рік. Випуск № 46.

23. Козаченко Г. В. Управління інвестиціями на підприємстві : монографія. Київ : Лібра, 2014. 368 с.

24. Кривов'язюк І.В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2018 рік. Випуск № 31.

25. Крихівська Н. О., Чернишова Г. М. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 9. С. 260–264.

26. Кудлаєва Н. В., Косташ Т. В., Михалків А. А. Вплив цифрових технологій на трансформацію системи бухгалтерського обліку в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14635426> .

27. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія. Полтава. 2014 рік . Ст. 373.

28. Лещук Г.В., Савків У.С., Іванюк Т.Л. бухгалтерський облік в управлінні підприємством під час воєнного стану. *Економіка країни і регіонів в умовах*

воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення: Всеукраїнська науково-практична конференція. 2023 р.

29. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник. Київ : ЦМЛ, 2014. 376 с.

30. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1315201-06#Text>

31. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерство аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>

32. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах: наказ Міністерства аграрної політики від 21.02.2008 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0073555-08#Text>

33. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах: наказ Міністерства аграрної політики від 21.12.2007 р. № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07#Text>

34. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>

35. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. Ідентифікатор: 929_013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text

36. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 (МСБО 41). Сільське господарство. Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. Ідентифікатор: 929_027. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text

37. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8). Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки. Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. Ідентифікатор: 929_020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text

38. МСА 230 «Аудиторська документація». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf

39. МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf

40. МСА 500 «Аудиторські докази». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf

41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність". Наказ Міністерства фінансів України від 15.03.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>

43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>

44. Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

45. Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. № 137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text>

46. Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

47. Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

48. Олехова О., Шекепа В. Облікова політика в умовах воєнного стану. *Міжнародна мережа фірм-членів KPMG International*. 2022 рік. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/12/oblikova-polityka-v-umovakh-voyennoho-stanu.html>

49. Петришин Л. Автоматизація обліку на агропідприємствах України в умовах діджитал трансформації національної економіки. *Обліково-аналітичний базис управління економічною безпекою в системі сучасних ризиків та загроз*. 2024 рік. С. 202-204

50. Погребняк А.Ю., Лопатюк В.С. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2023 рік. Випуск № 26. Ст. 79-83.

51. Податковий кодекс України. Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

52. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

53. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

54. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки: Закон України від 31.05.2022 р., № 2285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text>

55. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>

56. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. Закон України від 14.02.1992 р. № 2114-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12#Text>

57. Про колективне сільськогосподарське підприємство від 14.02.1992 р. № 2114-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12#Text>

58. Про пріоритетність соціального розвитку села. Закон України від 17.10.1990 р. № 400-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-12#Text>

59. Про сільськогосподарську кооперацію. Закон України від 21.07.2020 р. № 819-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>

60. Про фермерське господарство. Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

61. Рада Аудиторської Палати України щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти: Інформаційний лист Ради Аудиторської палати від 18.03.2022. URL: <https://www.apu.com.ua/2022/03/18/%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE/>

62. Rogoznyy S., Karpachova O. Облік біологічних активів згідно з МСФЗ: визнання та оцінка. 2019 рік. Ст. 20-28.

63. Савків У. С., Кузьмін Т. Л. Удосконалення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в умовах цифрової економіки. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2023. Т.2. № 19. С. 87–95. <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.87-95> .

64. Тімченко О.Л., Михайлюк А.А. Експортний потенціал аграрного сектору України в умовах воєнного стану. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023 р. Випуск 10.

65. Тітенко З., Ліснічук, В. Теоретичні основи визначення інвестиційної привабливості аграрних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024 р. Випуск 59.

66. Ткаченко, О. і Янко, О. Сутність облікової політики підприємства за умови гармонізації системи бухгалтерського обліку та звітності. *Економіка та суспільство*. 2023 рік. Випуск №57.

67. Томчук, О., Долінська, С., Кабачій, Б. Фінансовий аналіз інвестиційної та інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств: шляхи удосконалення. *Економіка та суспільство*. 2024 р. Випуск 59.

68. Фінансова Академія «Актив». Концептуальні засади фінансової звітності МСФЗ (IFRS). URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/soderzhanie-konceptualnyh-osnov-finansovoj-otchetnosti-msfo>

69. Фінансова звітність агропідприємств в Україні: основні аспекти та аналіз. Uteka.ua. 18.10.2023 рік. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-shkola-bughaltera-selkokhozyastvenoy-otrasli-69-finansovaya-otchetnost-agropredpriyatij-v-ukraine-osnovnye-aspekty-i-analiz>

70. Фінансова звітність у сільському господарстві України: виклики та рекомендації. Uteka.ua. 27.10.2023 рік. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-shkola-bughaltera-selkokhozyastvenoy-otrasli-69-finansovaya-otchetnost-v-selskom-xozyajstve-ukrainy-vyzovy-i-rekomendacii>

71. Хахула Б.В. Інновації, як чинник прискорення науково-технічного прогресу в аграрному секторі України. *Агросвіт №9-10*. 2022 рік.

72. Частка агропродукції в загальному експорті України (2023). Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3980171-castka-agroprodukcii-v-zagalnomu-eksporti-ukraini-stanovit-58.html>

73. Яструбський, М., & Чжен, С. (2023). Тенденції розвитку звітності підприємств: національні вимоги та зарубіжний досвід. *Київський економічний науковий журнал*, №2, 69-75.

